Ազգ

Azg armenian daily

Դեկտեմբեր 11
Ուրբաթ
1992

օրաթերթ
Բ տարի, թիւ 146 (238)
գինը՝ 2 ռ.
դասիչ 69149

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

հեռ. 581841, ֆաքս 562941
տելեքս 243266 CPIRI SU

Խմբագիրները հրավիրում են

Հայկական մամուլին միանգամայն որոշակի սպառնում է ամենամութ ապագայում ընդհանուր վիճակի հերթական զոհ դառնալու վտանգը: Եթե պետականորեն լուրջ միջոցներ չձեռնարկվեն, մեր կենսակերպի որակումներին երկար ժամանակով կավելանա նաեւ «անթերթ» բնորոշիչը: Այսօր իսկ թերթերի տարածումը իրական սպառնալիքի տակ է: Խնդրի համաժողովրդական կարեւորությունը հանրապետությունում տպագրվող բոլոր թերթերի խմբագիրներին դրդում է որպես վերջին մի քայլ երկուշաբթի, դեկտեմբերի 14-ին, ժամը 18-ին հնարավոր անելիքները քննարկելու համար մամուլի շենք (Արշակունյաց 2) հրավիրել ՀՀ փոխնախագահ Գ. Հարությունյանին, ՀՀ վարչապետ Խ. Հարությունյանին, ՀՀ ԳԽ լրատվության եւ մամուլի հարցերի հանձնաժողովի նախագահ Ս. Տեր-Գուլանյանին, ՀՀ պետական հարկային տեսչության պետ Հ. Հարությունյանին, կապի նախարար Գ. Պողպատյանին եւ Հայաստանի «Հայմամուլ» արտադրական միավորման տնօրեն Ռ. Միրոյանին:

ԱԳՆ

Հայաստանը պատերազմի դեմ հանդիման

Այդ մասին դեկտեմբերի 10-ի երեկոյան դիվանագիտական ներկայացուցչությունների անդամների եւ լրագրողների համար շտապ հրավիրված մամուլի ասուլիսում հայտարարեց Հայաստանի արտգործնախարարի առաջին տեղակալ Արման Նավասարդյանը: Ընթերցելով վերջին երեք օրերի ռազմական ամփոփագրերը եւ դրանք բնութագրելով որպես Հայաստանի դեմ Ադրբեջանի լայնածավալ ագրեսիա, փոխնախարարը հայտարարեց, որ հայ ժողովուրդը կանգնած է պատերազմի դեմ հանդիման, եւ կառավարությունն ստիպված կլինի ձեռնարկել պատասխան միջոցներ: Հետեւանքների համար ամբողջ պատասխանատվությունը նա դրեց Ադրբեջանի վրա:

Նավասարդյանի կարծիքով, Ադրբեջանի ներկայիս ագրեսիան կապված է Ստոկհոլմում կայանալիք Եվրախորհրդակցության նստաշրջանի բնականոն ընթացքը ձախողելու այդ երկրի փորձերի հետ, ինչպես որ դա միշտ տեղի է ունեցել Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման միջազգային բանակցությունների հերթական փուլից առաջ:

Հայաստանի արտգործնախարարությունը մտադիր է այսօր հանդես գալ հատուկ հայտարարությամբ, եւ դեկտեմբերի 10-ի մամուլի ասուլիսը կոչված է համաշխարհային ընկերակցության ուշադրությունը հրավիրելու իրադարձությունների վտանգավոր ծավալման վրա, ինչպես նաեւ կանխելու իրադարձությունները խեղաթյուրելու Ադրբեջանի փորձերը: ■

ՀՀ վարչապետը Վրաստանում

Երեկ Թբիլիսի ժամանեց Հայաստանի կառավարական պատվիրակությունը վարչապետ Խոսրով Հարությունյանի գլխավորությամբ: Նախատեսվում է, որ երկու հանրապետությունների կառավարությունների ղեկավարները կքննարկեն երկու երկրների տրանսպորտա-էներգետիկ ճգնաժամի խնդիրները: Մասնավորապես, կքննարկվեն գազի մատակարարման հարցերը, որը բավարար չի նույնիսկ բնակելի շենքերն ապահովելու համար: Ինչպես հաղորդեցին Հայաստանի նախագահի մամուլի ծառայությունում, Հայաստանի պատվիրակության կազմում է անհայտ մի պաշտոնյա, որ հավանաբար կնշանակվի Վրաստանում Հայաստանի ժամանակավոր հավատարմատար:

Հայաստանի նախագահի մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը ընդունելով, որ նշանակումը ուշացած է, այդ հանգամանքը բացատրեց Վրաստանում քաղաքական իրավիճակի անկայունությամբ:

Ինչպես հաղորդեց «Ազգ»-ի թղթակիցը Թբիլիսիից, երեկ սկսվեցին Խոսրով Հարությունյանի բանակցությունները Վրաստանի վարչապետ Թենգիզ Սիգուայի հետ: Մանրամասները չեն հաղորդվում: ■

Ճակատ

ԿԱՊԱՆՈՒՄ 9 ԶՈՀ, 16 ՎԻՐԱՎՈՐ

Կրկին խախտվել է իրադրությունը Հայաստանի հարավային սահմանամերձ շրջաններում: Երեկ օրվա առաջին կեսից ադրբեջանական կազմավորումները զենքի տարբեր տեսակներից հրետակոծել եւ գնդակոծել են Գորիսի եւ Կապանի շրջանների խաղաղ բնակավայրերը, ինչպես նաեւ Գորիս եւ Կապան քաղաքները: Կան զգալի ավերածություններ: Վնասվել է Կապան քաղաքի էլեկտրոցանցը: Կապանում, ըստ նախնական տվյալների, կա 9 զոհ եւ 16 վիրավոր, Գորիսում՝ 2 զոհ, 10 վիրավոր: Հայկական կազմավորումները բռնամու կրակակետերը լռեցնելու նպատակով դիմել են պատասխան գործողությունների:

Ավելի վաղ, դեկտեմբերի 9-ի երեկոյան ադրբեջանական կազմավորումները Զանգելանի շրջանի տարածքից գնդակոծել են Կապանի շրջանի Սյունիք գյուղը: Նույն օրը հրետակոծվել է նաեւ Վարդենիսի շրջանի Սոթք ավանը: Հայաստանի պաշտպանության նախարարության տվյալների համաձայն զոհեր եւ վիրավորներ չեն եղել: ■

Տոնավաճառ հայ-ադրբեջանական սահմանի՞ն

Ինչպես հաղորդում է «Սնարք» գործակալությունը, դեկտեմբերի 9-ի երեկոյան Հայաստանի եւ Նախիջեւանի ներկայացուցիչների միջեւ կայացած երկկողմանի հանդիպումն ավարտվել է: Հայաստանի պատվիրակությունը գլխավորում էր Գերագույն խորհրդի նախագահության անդամ Մերուժան Տեր-Գուլանյանը, Նախիջեւանինը՝ մեջլիսի նախագահի տեղակալ Ամար Սաֆարովը:

Ինչպես հայտնի է դարձել իրազեկ աղբյուրներից, որոշվել է մեկական սահմանադուռ ուղեկալներ տեղադրել Արարատի եւ Երասխ սահմանակից Սադարակի շրջանների միջեւ: Կողմերը պայմանավորվել են նաեւ սահմանի վրա տոնավաճառ բացել, որին կմասնակցեն երկու հանրապետությունների սահմանամերձ շրջանների բնակիչները: ■

Ղարաբաղ. Թշնամին գրոհում է Ղոչազի ուղղությամբ

Ինչպես Ստեփանակերտից հաղորդում է մեր թղթակից Վահրամ Աղաջանյանը, ԼՂՀ ինքնապաշտպանության ուժերի շտաբի տվյալներով դեկտեմբերի 9-ի երեկոյան եւ լույս 10-ի գիշերը Աղդամի շրջանում տեղակայված կրակակետերից հրետակոծվել են Ասկերանի շրջանի խաղաղ բնակավայրերը: Հետեւանքները ճշտվում են:

Երեկ առավոտյան ադրբեջանական կազմավորումները հարձակման են անցել Լաչինի միջանցքի հյուսիսային մասույցներում՝ Ղոչազ գյուղի ուղղությամբ: Ժամը 12:00-ի տվյալներով մարտերը շարունակվում էին: Ադրբեջանական բանակը հարձակման ժամանակ գործածում է նոր զինատեսակներ: Գորիս-Լաչին-Ստեփանակերտ ճանապարհը շարունակում է գործել անխափան:

Երեկ լուսաբացին Ասկերանի շրջանում պայթել է երկիր-օդ տիպի մեկ հրթիռ: Տուժածներ չկան: Մարտակերտի շրջանի ռազմաճակատներում ընթանում են դիրքային մարտեր: ■

Միջազգային

ԱՄՆ. Քննարկվել է Հայաստանին օգնություն ուղարկելու հարցը

Այդ մասին երեկ կայացած բրիֆինգում հայտարարեց Հայաստանի նախագահի մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը: Նա նշեց, որ նախագահի դեկտեմբերի 8-ի ուղերձից հետո, եւս մի նամակ է ուղարկվել «Մեծ յոթնյակի» ղեկավարներին, Թուրքիայի, Իրանի, Չինաստանի կառավարություններին, ուր ավելի մանրամասն թվերով ներկայացվում Հայաստանի տնտեսական վիճակը: Այդ առթիվ, Հայաստանը նշված բոլոր երկրներում սկսել է ակտիվ դիվանագիտական աշխատանք տանել: Հայտնի է դարձել նաեւ, որ ԱՄՆ-ի պետքարտուղարությունում Իգըլբերգերի գլխավորությամբ տեղի է ունեցել միջգերատեսչական խորհրդակցություն, որի ընթացքում քննարկվել է Հայաստանին անմիջական օգնություն ցույց տալու հարցը: Իսկ ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալին զանգահարելով Հայաստանի նախագահին, հայտնել է, որ ՄԱԿ-ի կողմից արդեն գնվել եւ Հայաստան է ուղարկվում նավթամթերք: Նա նաեւ հայտնել է, թե ընդհանուր առմամբ ՄԱԿ-ը Հայաստան կուղարկի 4 մլն. 200 հազար դոլլարի նավթամթերք: Պրն. Շուգարյանը հայտնեց նաեւ, որ Ռուսաստանի նախագահ Ելցինը նույնպես ծանոթացել է Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի դիմումին եւ համապատասխան հանձնարարություններ տվել:

Էլչիբեյը համաձայնվել է հրաժարվել

Ինչպես մեր թղթակցին հաղորդեց Հայաստանի նախագահի մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը, նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը մի նամակ է ստացել Մարիո Ռաֆայելիից, ուր նշվում է, թե ինքը հեռագիր է ստացել Ադրբեջանի նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյից, որն իր համաձայնությունն է հայտնում կրակի դադարեցման վերաբերյալ: Փաստորեն, դա Մարիո Ռաֆայելիի այն առաջարկն էր, որն արդեն ընդունվել էր Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի կողմից: Մամուլի քարտուղարը նշեց, որ այդ քայլը պայմանավորված էր այն հանգամանքով, որ այժմ իրոք բավականին ծանր իրավիճակ է ստեղծվել եւ Հայաստանում, եւ Ադրբեջանում: Հայաստանը գտնվում է տնտեսական ճգնաժամի մեջ, իսկ Ադրբեջանը՝ ռազմական ճգնաժամի, որի հետեւանքով ադրբեջանցիներն ունեցել են զգալի ռազմական կորուստներ: Ուստի ԵԱՀԽ-ի գործընթացը գնահատելով որպես խնդրի կարգավորման անհրաժեշտ ճանապարհ, պրն. Շուգարյանն ասաց, որ էլչիբեյի պատասխանը կարելի է համարել դրական զարգացում: Մեր այն հարցին, թե արդյոք հնարավոր կդառնա Էլչիբեյ-Տեր-Պետրոսյան կամ եռակողմ մի այլ հանդիպում, մամուլի քարտուղարն ասաց, թե չի բացառվում, բայց այժմ նման հանդիպումների ժամանակն անցել է եւ միայն բազմակողմ հանդիպումներից հետո հնարավոր կլինի կազմակերպել նման հանդիպում:

Վկայակոչելով իրազեկ աղբյուրները մեր թղթակից Վահրամ Աղաջանյանը Ստեփանակերտից հաղորդում է, թե 1990 թվականի հոկտեմբերից մինչեւ 1992 թվականի հունիսը անհայտ կորել եւ ադրբեջանական բանտերում կալանքի տակ են գտնվում 122 հայեր: Ըստ նույն աղբյուրների, նրանց մեծամասնությունը Մարտակերտի եւ Ասկերանի շրջաններից են: Կալանավորների մեծ մասը ձերբակալվել է նախկին ԽՍՀՄ ներքին զորքերի եւ ադրբեջանական օմոնի կողմից, գեներալ Սաֆոնովի օրոք: Ներկայումս հայ կալանավորների ճակատագիրն անհայտ է: ■

Տարեր

Երկրաշարժ Հայաստանում

Ինչպես հայտնում են Հայաստանի Սեյսմիկ պաշտպանության ազգային ծառայությունից, երեկ 00:35-ին Հայաստանի տարածքում տեղի է ունեցել երկրաշարժ, որի ուժգնությունը էպիկենտրոնում (Եղեգնաձորի շրջանի Աղավնաձոր գյուղի մոտ) հասել է 7 բալի:

Եղեգնաձորի շրջանի Հերմոն գյուղում քանդվել է վեց տուն, վնասվել են Հերմոնից Վարդահովիտ եւ Գողթանիկ գյուղերը տանող հաղորդակցության գծերը: Հերմոն-Թառաթումբ ճանապարհի մոտ 500 մետրանոց հատվածը ծածկվել է քարերով:

Աւհազանգեր են ստացվել նաեւ Արարատի շրջանի Լուսաշող, Լանջառ, Ուրցալանջ եւ Զանգակատուն գյուղերից: Վայքի շրջանի Կարմրաշեն գյուղում ավերվել է մեկ տուն, մեկ գոմ: Վնասվել է շրջկենտրոնի հացի փուռը:

Մարտունու շրջանում ամենաուժեղ ցնցումները եղել են շրջկենտրոնից 6 կմ հարավ-արեւմուտք գտնվող Մադինա գյուղում: Ներքին Գետաշեն գյուղում մեկ բնակիչ վիրավորվել է: Այլ շրջաններում նույնպես կան մասնակի ավերածություններ: Հիշեցնենք, որ դեկտեմբերի 8-ին Մարտունիում արձանագրվել էր եւս մեկ երկրաշարժ, 6 բալ ուժգնությամբ:

Ստեղծվել է հանձնաժողով՝ երկրաշարժի պատճառած վնասները պարզելու եւ մեկ շաբաթվա ընթացքում համապատասխան առաջարկություններ ներկայացնելու նպատակով:

Հանձնաժողովի նախագահն է Հայաստանի ճարտարապետվարչության պետ Ռ. Ջուլհակյանը: ■

Ստամբուլ

ԲԱՔՈՒՆ ԱՆԿԱՐԱՅԻՑ ՊԱՀԱՆՋԵԼ Է ԷՆԵՐԳԻԱ ՉՏԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Ստամբուլում լույս տեսնող թերթերի համաձայն, Թուրքիայի փոխվարչապետ Էրդալ Ինոնյուն դեկտեմբերի սկզբին Բաքու կատարած այցելության ընթացքում հայտարարել է, թե իր երկիրն էլեկտրականություն ու վառելանյութ չի տալու Հայաստանին, մինչեւ որ Բաքուն համաձայն չլինի դրան:

Ինոնյուն հայտարարել է, թե Թուրքիան Հայաստանին տալիք «իր» օգնությունը հետայսու պիտի պայմանավորի Լեռնային Ղարաբաղից հայ մարտիկների հեռացման պահանջի կատարմամբ:

Մյուս կողմից, 47 վագոններ, որոնք Հայաստան էին փոխադրելու մոտ 1300 տոննա կաթի փոշի երեխաների համար, անշարժացել են արեւմտյան Թուրքիայում, ստուգումների պատրվակով: Թրքական աղբյուրների համաձայն, թուրք մաքսային պաշտոնյաները սահմանադռներով վագոնից վագոն զենք են փնտրում: Այդ կարգը նվերն է ֆրանսիական բարեսիրական տարբեր կազմակերպությունների: Ըստ թուրքական թերթերի, Թուրքիայի Հայաստանին տալիք ու դեռեւս չտված էլեկտրականության հարցը մեծ խռարանգում է պատճառել թուրքական եւ ադրբեջանական շրջանակներում: Արտգործնախարար Չեթինը Անկարայում Ադրբեջանի դեսպանին վերջերս բացատրել է Հայաստանին էլեկտրականություն վաճառելու դրդապատճառները: Առաջին՝ Թուրքիան ուզում է զորավիգ կանգնել նախագահ Տեր-Պետրոսյանի չափավոր քաղաքականությանը, որ ըստ նրա, դեմ է «ծայրահեղական Դաշնակցությանը»:

Երկրորդ՝ տնտեսական նման հայտարարություններով Թուրքիան ձգտում է իր ազդեցությունն ուժեղացնել Հայաստանում եւ այդ կերպով օգնել Ադրբեջանին:

Հայաստանին էլեկտրականություն հայթայթելուն ամենակատաղի հակառակորդներից է Ջոշքուն Քըրջան, Կանադայում Թուրքիայի նախկին դեսպանը, որի դեմ մահափորձ կատարելու հանցանքով ամբաստանվել էին հայերը 80-ական թթ.-ին: Քըրջան գանգատվում է, որ Թուրքիան իր բոլոր հարաբերությունները խզի Հայաստանի հետ: ■

Երեւան–Մոսկվա

Հայաստանի ղեկավարությունը աջակցում է Ելցինին

Երեկ կայացած բրիֆինգում մեկնաբանելով Ռուսաստանի ժողովրդական պատգամավորների համագումարում ծավալվող իրադարձությունները, Հայաստանի նախագահի մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը նշեց, որ հանրապետության ղեկավարությունը Ռուսաստանի համար ճակատագրական այս օրերին իր աջակցությունն է հայտնում Բորիս Ելցինի ժողովրդավարական բարեփոխումների քաղաքականությանն ու Գայդարի կառավարությանը: Հայտարարվեց նաեւ, որ Հրանտ Բագրատյանը սփոփանքի հեռագիր է ուղարկել Ռուսաստանի վարչապետի պաշտոնակատարին: ■

digitised by A.R.A.R.@

Երեւան

Նախագահը գնաց, կեցցե նախագահը

Դեկտեմբերի 10-ին Երեւանի խորհրդում նախորդ օրվա դրամատիկ իրադարձություններից հետո բուռն գործողություններ էին սպասվում: Սակայն քվորումի բացակայության պատճառով նիստը, կարելի է ասել, չկայացավ, քանի որ գազի եւ այլ հարցերի հետ կապված քննարկումները զուտ խորհրդակցական էին: Փոխարենը կուլուարներում խիստ կարեւոր քննարկումներ էին ընթանում եւ որոշումներ կայացվում: Պատգամավորական խմբակցությունները եւ հանձնաժողովները քննարկում էին քաղխորհրդի նոր նախագահի հավանական թեկնածուների հարցը եւ իրենց ներսում համաձայնության գալիս: Մեզ հաջողվեց պարզել, որ որոշ խմբակցություններ արդեն կատարել են ընտրություն: Ըստ որոշ պատգամավորների, հարցի լուծման համար վճռորոշ կլինի անկախ պատգամավորների կարծիքը, որոնք նույնպես փորձում էին ընդհանուր հայտարարի գալ:

Խորհրդարանում նաեւ հնչեց հետեւյալ առաջարկը՝ ցուցակի մեջ մտցված անուններից առավելագույն ձայներ հավաքածին հաստատել նախագահ, ավելի պակաս կողմնակիցներ ունեցողներին՝ տեղակալ: Սակայն առաջարկը շատերի կողմից մերժվեց, քանի որ այդ դեպքում բացառվում էր թիմի գաղափարը:

Սակայն խորհրդում առկա էր սպասողականության միտումը, քանի որ ընտրությունները սկսելու օրվանից մեկշաբաթյա ժամկետում նախագահի չընտրվելու դեպքում հանրապետության նախագահը կնշանակի իր ներկայացուցչին, ինչից այսօր խուսափում է քաղխորհուրդը:

Բայց որ քաղաքին անհրաժեշտ է ղեկավար, որ նման անհեթեթությունը անկանխատեսելի հետեւանքների կարող է հանգեցնել, համաձայն էին բոլորը:

Ա. Օ.

Ճգնաժամ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՀՈՒՅՍԸ՝ ՀԻԴՐՈԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՆ

Հայաստանի լիակատար շրջափակման հետեւանքով ստեղծված էներգետիկ ճգնաժամը ստիպում է ավելի քիչ հույսեր կապել միջազգային մարդասիրական օգնությունների եւ ընդհանրապես այլ երկրներից ստացվող պաշարների վրա եւ ավելի շատ ուշադրություն դարձնել հանրապետության ներքին հնարավորություններին: Պարզվում է, որ Հայաստանն ունի այդպիսի հնարավորություններ՝ հիդրոռեսուրսների տեսակետից մեր հանրապետությունը նախկին Խորհրդային Միությունում ամենահարուստներից էր: Կարո՞ղ են արդյոք Հայաստանի հիդրոէլեկտրակայանները այսօր բավարարել հանրապետության էներգետիկ պահանջարկի գոնե նվազագույնը:

Բանն այն է, որ հիդրոէլեկտրակայանները ունենալով մի շարք առավելություններ (էներգիայի ինքնարժեքը շատ ցածր է, բնապահպանության տեսակետից միանգամայն մաքուր եւ այլն), ունեն նաեւ մի շարք թերություններ, որոնցից հիմնականը սեզոնայնությունն է: Հայաստանում այսօր գործում են Սեւան-Հրազդան կասկադի վեց հիդրոէլեկտրակայանները, Որոտանի կասկադի երեք կայանները, ինչպես նաեւ տասից ավելի համեմատաբար փոքր կայաններ: Ընդհանրապես նորմալ պայմաններում հիդրոէլեկտրակայանները տալիս էին հանրապետության ամբողջ էլեկտրաէներգիայի 10-15 տոկոսը, բայց այժմ, երբ ատոմակայանը չի աշխատում, իսկ ջերմաէլեկտրակայանները աշխատում են իրենց հզորության մոտ 40 տոկոսով, հիդրոէլեկտրակայանների տեսակարար կշիռը բավականին մեծացել է: Փաստորեն հանրապետության էլեկտրաէներգիայի մոտ 40 տոկոսն այսօր տալիս են հիդրոէլեկտրակայանները:

Այնպես որ, եթե նույնիսկ Հայաստանում վերջնականապես սպառվեն վառելիքի բոլոր պաշարները, իսկ լիակատար շրջափակումը շարունակվի, դարձյալ ամեն ինչ կորած չէ: Ցավալին այն է միայն, որ սովորաբար Սեւան-Հրազդան կասկադի հիդրոէլեկտրակայանները (որոնց է բաժին ընկնում հիդրոէներգիայի մեծ մասը) աշխատում են ոռոգման ջրերով (այն ջրերով, որոնք բաց են թողնվում Արարատյան դաշտի ոռոգման համար), իսկ ձմռան ամիսներին, երբ առանձնապես մեծ է էլեկտրաէներգիայի պահանջարկը, ոռոգման նպատակով Սեւանա լճից ջուր բաց չի թողնվում: Բացի այդ, ձմռան ամիսներին խիստ նվազում է նաեւ գետերի բնական հոսքը, եւ այն էլեկտրակայանները, որոնք ջրամբարներ չունեն եւ չեն կարող տարվա ընթացքում ջուր կուտակել, ձմռան ամիսներին չնչին քանակությամբ էներգիա են տալիս:

Նորմալ պայմաններում Սեւան-Հրազդան կասկադի օգտագործումն առանձնապես չի ազդում Սեւանա լճի ջրի մակարդակի վրա, որովհետեւ այնտեղից փաստորեն վերցվում է այնքան ջուր, որքան մուտք է գործում Արփա-Սեւան ջրատարով: Բայց ներկայումս, ինչպես տեղեկացանք Հայհիդրոնախագիծ ինստիտուտի մի պատասխանատուից, Սեւանա լճից ջուր այնուամենայնիվ բաց է թողնվում, որի հետեւանքով լճի մակարդակն իջնում է: Մեզ այդպես էլ չհաջողվեց պարզել, թե այնուամենայնիվ ձմռան ամիսներին որքա՞ն կիջնի լճի մակարդակը, բայց մի բան պարզ է, որ աննախադեպ ծանր էներգետիկ ճգնաժամը պարզապես այլընտրանքի հնարավորություն չի տալիս:

Այսպես թե այնպես ակնհայտ է, որ Հայաստանը հիդրոէներգետիկական մեծ հեռանկարներ ունի, եւ այդ հեռանկարը թերեւս միակն է: Ի դեպ, ինչպես հայտնեց Հայաստանի վառելիքի եւ էներգետիկայի նախարարության բարձրաստիճան մի պաշտոնյա, այսօր հնարավոր չէ լրջորեն խոսել ատոմակայանի վերաբացման մասին, որովհետեւ այդպիսի նախադեպ աշխարհում չկա, եւ ոչ ոք չի կարող ասել, թե որքան ժամանակ եւ միջոցներ անհրաժեշտ կլինեն դրա համար: Եթե հաշվի առնենք նաեւ, որ Հայաստանը վառելիք ստանալու համար առաջիկայում եւս ստիպված կլինի արտարժութային գումարներ վճարել, պարզ է դառնում, որ Հայաստանի միակ իրական հույսն այսօր մնում է հիդրոէներգետիկան:

ԱՐԱՄ ԱՐՂՈՒԹՅԱՆ

Բաքու

Ամերիկայի դեսպանը «թեժ» կետում

Ադրբեջանում Միացյալ Նահանգների դեսպան Ռիչարդ Մայլսը դեկտեմբերի 9-ին մեկնել էր Ղազախի շրջան՝ ծանոթանալու իրավիճակին: Դեսպանն այցելեց քաղաքի մի շարք ձեռնարկություններ, եղավ տեղի մզկիթում: Ռիչարդ Մայլսը այցելեց նաեւ Հայաստանին սահմանակից շրջանի մի քանի գյուղեր, որից հետո հանդիպեց այդ գյուղերը լքած բնակիչներին: Լրագրողների հետ զրույցում դեսպանն ասաց, թե նրա այցի նպատակն էր ծանոթանալ Ադրբեջանի թեժ կետերի հասարակական-քաղաքական իրադրությանը:

Էլչիբեյի դիմումը հայրենակիցներին

Մարդու իրավունքների համաշխարհային օրվա առթիվ Ադրբեջանի նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյը դիմել է հայրենակիցներին: Դիմումում ասվում է, թե մարդու կյանքի սուրբ իրավունքը ոտնահարելը համարվում է ամենածանր հանցագործությունը: Սպանվածների, վիրավորների եւ պատանդների թիվը հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտում հազարներով է հաշվվում. դա Ադրբեջանի հողի նկատմամբ Հայաստանի նկրտումների ողբերգական արդյունքն է: «Մեր պետությունն ի վիճակի է կանխել ագրեսիան ռազմական միջոցներով, սակայն մենք չենք կորցնում հավատը խնդրի խաղաղ կարգավորման հանդեպ», ասվում է դիմումում:

Ավիատոմսերի յոթնակի թանկացում

Դեկտեմբերի 19-ից Ադրբեջանում գրեթե 7 անգամ կթանկանան ավիատոմսերը: Այսպես, Մոսկվայի տոմսը կարժենա 14300 ռուբլի 2400-ի դիմաց, Սանկտ-Պետերբուրգինը՝ 19370 2900-ի դիմաց, Կիեւինը՝ 13520 2300-ի դիմաց: Համապատասխանաբար աճել են նաեւ ներքին չվերթների գները: Դեկտեմբերի 19-ից կթանկանան նաեւ երկաթուղային տոմսերը: Այսպես, Բաքու-Մոսկվա տոմսը կարժենա՝ բարձրակարգ վագոնը 1011 ռուբլի, կուպեն 882, պլացկարտը 369 ռուբլի:

Սրընթաց աճում են վալյուտայի գները

Վալյուտայի գները շարունակում են սրընթաց աճել: Այսպես, նոյեմբերի վերջերին ամերիկյան 1 դոլլարի գինը Բաքվում հասել էր 510 ռուբլու: Այդ գնով վալյուտա է վաճառել Ադրբեջանի միջազգային բանկը: Թեեւ դեկտեմբերի սկզբներին բանկը նվազեցրեց դոլլարի գինը մինչեւ 470 ռուբլու, փորձագետների կարծիքով դա ժամանակավոր երեւույթ էր եւ դեկտեմբերի վերջերին-հունվարի սկզբներին դոլլարի գինը կարող է հասնել 600 ռուբլու 1 դոլլարի դիմաց:

S.O.S.

39 ամերիկացի կամավորներ Հայաստանում

Ինչպես մեր թղթակցին հաղորդեց Հայաստանում ԱՄՆ-ի դեսպանության մամուլի կցորդ Դեյվիդ Սիֆկինը, Երեւան ժամանեցին Խաղաղության կորպուսի 39 կամավորներ, որոնք կզբաղվեն անգլերենի ուսուցմամբ եւ փոքր բիզնեսի բնագավառում տարվող աշխատանքներով: Նա նշեց, թե չնայած այն նախնական հայտարարությանը, որ Հայաստանում պետք է աշխատեն ծայրահեղ ծանր պայմաններում, կամավորները համաձայնել են գալ եւ աշխատել Հայաստանում: Մամուլի կցորդը նաեւ նշեց, որ կամավորները կապրեն հայ ընտանիքներում:

Ծրագրեր

1993 թ. գարնանից կգործի Գորիս-Կապան նոր ավտոճանապարհը

ՀՀ խճուղիների շահագործման բաժնի պետ Ռուդոլֆ Աբաբեկյանը հայտնեց, որ Կապան-Արվանի ճանապարհի, որի երկարությունը կազմում է 15,5 կմ, կապիտալ շինարարությունը դեռ լրիվին չի ավարտվել:

Ներկայումս ամբողջ մարդատար ու բեռնատար տրանսպորտը երթեւեկում է այդ նոր, անավարտ ճանապարհով, քանի որ հին՝ Տաթեւ-Ճաղկահովիտ (հին անունը՝ Մալդաշ) ճանապարհը սահմանակից է Ադրբեջանին եւ գտնվում է մշտական հրետակոծության տակ: Սակայն արդեն հաջորդ տարվա գարնանը Հայաստանի երկու հեռավոր շրջանները նոր ճանապարհով կմիանան իրար: Ինչ վերաբերում է Շվանիձոր-Նյուվադի գծին (երկարությունը 10 կմ), ապա ներկայումս Մեղրի ճանապարհաշինարարական ձեռնարկությունը ճանապարհի կառուցումը սկսել է նոր տեղից, աշխարհագրական եւ երկրաբանական պայմանները անբարենպաստ են հին ճանապարհը շահագործելու համար: Այդ ճանապարհի շինարարությունը եւս ավարտին կհասցվի հաջորդ տարվա գարնանը:

Դեկտեմբերի 7-ից 9-ը անցկացվեց ռուբլու գոտու երկրների ազգային բանկերի լիազոր ներկայացուցիչների հանդիպումը: Այդ հանդիպմանը մասնակցելու նպատակով Մինսկ մեկնեց ՀՀ Պետբանկի վարչության նախագահի տեղակալ Հենրիկ Ստեփանյանը: Հանդիպման ընթացքում պետք է վերջնականապես լուծվեր միջպետական բանկի ստեղծման հարցը: ՆՏ

Ղարաբաղ

Աշնանացանը 56 տոկոսով

Ինչպես տեղեկացնում է ԼՂՀ գյուղատնտեսության եւ պարենամթերքների նախարար Արմո Ծատուրյանը, 1992 թվականին հանրապետության տարածքում նախատեսված է եղել կատարել 14.88 հազար հեկտար աշնանացան, այդ թվում Ասկերանի շրջանում՝ 6350, Մարտունու շրջանում՝ 6200, Մարտակերտի շրջանում՝ 755, Հադրութի շրջանում՝ 1215, Շուշիի շրջանում՝ 360 հեկտար: Հետագայում Մարտակերտի շրջանի համար նախատեսված ցանքատարածությունները նվազեցվել են 445 հեկտարով՝ հաշվի առնելով ստեղծված իրավիճակը:

Դեկտեմբերի 1-ի դրությամբ Ասկերանի շրջանում կատարվել է 4200, Մարտունու շրջանում՝ 2660, Հադրութի շրջանում՝ 1020, Մարտակերտի շրջանում՝ 245, Շուշիի շրջանում՝ 50 հեկտար աշնանացան: Այսինքն ընդհանուր առմամբ կատարվել է 8175 հեկտար աշնանացան, որը կազմում է նախատեսվածի 56 տոկոսը: Թեեւ վառելիքի եւ պահեստամասերի բացակայությունը բացասաբար է անդրադառնում գյուղատնտեսական աշխատանքների վրա, այնուամենայնիվ այդ պատճառով բերքի կորուստ գրեթե չի եղել: Կորստի հիմնական պատճառն այնուամենայնիվ պատերազմն է, որի հետեւանքով չի հնձվել Մարտակերտի շրջանի աշնանացան արտերի մոտ 80 տոկոսը, մյուս շրջանների ցանքատարածությունների զգալի մասը:

ԼՂՀ պաշտպանության պետական կոմիտեն եւ գյուղատնտեսության ու պարենամթերքների նախարարությունը աշնանացանի համար վառելանյութ հայթայթելու միջոցներ են ձեռնարկում: Բացի այդ, Հադրութի շրջանին հատկացվել է 150, Մարտունու եւ Ասկերանի շրջաններին 300-ական, Շուշիի շրջանին 50 տոննա գինի՝ բարտերային եղանակով վառելանյութ հայթայթելու նպատակով: Հանրապետության տարածքում աշնանացանի աշխատանքները բարելավելու նպատակով լրացուցիչ միջոցներ են ձեռնարկվում:

ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ
Ստեփանակերտ

ՄԻՊՖ-ն զոհված ազատամարտիկներին

Առաջընթացի, Մարդու իրավունքների պաշտպանության գթասրտության հայկական ֆոնդի տնտեսական հարցերով խորհրդական Լեւոն Բալայանը հայտնեց, որ ֆոնդի միջոցները գոյանում են գրքերի հրատարակումից ու վաճառքից ստացված շահույթից եւ ֆոնդի առեւտրական կենտրոնի իրականացրած գործարքներից: Այդ միջոցները բացառապես տրամադրվում են Արցախում զոհված ազատամարտիկների ընտանիքներին: «Ֆոնդի նախագահ Թելման Գդլյանը, վարչության անդամներ Աղասի եւ Անդրանիկ Արշակյանները ջանքեր չեն խնայում դժվարությունները հաղթահարելու համար: Կառավարությունը մեզ չի ընդառաջում, Ռուսաստանից կարող ենք էժան պարեն ներմուծել, սակայն բանկերը վարկ չեն տրամադրում, ֆոնդի շենքը տրամադրում են Չինաստանի դեսպանատանը, բայց մենք հույս ունենք հաղթահարել բոլոր խոչընդոտները», ասաց Բալայանը:

Բանակ

Պատմության գիրկն անցավ 7-րդ գվարդիականը

Հայաստանում տեղակայված 7-րդ բանակը, որի անունը վերջերս շարունակ հոլովվում էր զանգվածային լրատվության միջոցներում, հեռացել է ռազմական ասպարեզից: Ինչ էր իրենից ներկայացնում՝ այդ աղմուկ հանած 7-րդ բանակը: «Սնարք»-ի թղթակցի խնդրանքով այդ հարցին պատասխանեց 7-րդ բանակի շտաբի նախկին պետ, գնդապետ Աֆանասի Ստարիկինը:

Դեկտեմբերի 8-ին կլրանար Հայրենական Մեծ պատերազմի մարտերում փառքի արժանացած այդ միավորման 51 տարին:

7-րդ բանակի կազմավորումն ավարտվեց 1941 թ. դեկտեմբերի 8-ին Մոսկվայի շրջանում եւ ստացավ «64» հերթական համարը: 64-րդ բանակի զորքերը աչքի ընկան Ստալինգրադի պաշտպանության եւ Վոլգայում ֆաշիստական զորքերի ջախջախման ժամանակ: Հենց այդ բանակի հետախույզներն են գերի վերցրել ֆելդմարշալ Պաուլսին:

Շուտով 64-րդը վերանվանվեց 7-րդ գվարդիական բանակ: Գվարդիականները հասան Պրագա: 255 զինվոր արժանացան Խորհրդային Միության հերոսի կոչման: Նրանցից երկուսը հայեր են:

1947 թ. 7-րդ բանակի շտաբն առանձին զորամասերի հետ միասին վերաբաշխվեց Ռուսաստանից Հայաստան: Նրա մարտական կազմ մտան 3 զորամիավորում, Լենինականի 127-րդը, Կիրովականի 15-րդը եւ հայկական 89-րդ Թամանյանը: Հետագայում Թամանյան զորամիավորմանը փոխարինեց 164-րդը, Ուրալի զինվորական օկրուգից:

45 տարիների ընթացքում 7-րդ գվարդիական բանակի պատմությունը սերտորեն կապված էր Հայաստանի հետ: Ներկա պահին Հայաստանի տարածքում մնացել է միայն 127-րդ մոտոհրաձգային զորամիավորումը Գյումրի քաղաքում, որը մտնում է Անդրկովկասում Ռուսաստանի զորքերի խմբի մեջ:

Երեւան

Իսա Ղամբարովը ստում է

Մեր թերթի նախորդ համարներից մեկում գրել էինք, թե Ադրբեջանի խորհրդարանի նախագահ Իսա Ղամբարովը հայտարարել է, որ Եգիպտոսը Հայաստանի հետ առեւտրատնտեսական համաձայնագիր չի կնքի: Մեկնաբանելով այդ փաստը, արտգործնախարարության պաշտոնյաներից մեկը նշեց, թե այդ հայտարարության համար որեւէ հիմք չկա: Հերքելով նման փաստի գոյությունը, արտգործնախարարության պաշտոնյան հայտարարեց, թե եթե Եգիպտոսը չցանկանար որեւէ համագործակցության սկիզբ դնել, ապա չէր ընդունի Հայաստանի գործերի ժամանակավոր հավատարմատարի հավատարմագիրը: Բացի այդ, դեռ մայիս ամսին փոխվարչապետ Հրանտ Բագրատյանը եւ Եգիպտոսի միջազգային համագործակցության գծով պետական նախարար Մորիս Մաքրամալլան կնքել են երկու կառավարությունների միջեւ տնտեսական եւ գիտատեխնիկական համագործակցության մասին համաձայնագիր, որն ըստ էության մեծ հնարավորություններ է տալիս երկու երկրների համագործակցության համար:

digitised by A.R.A.R.@

Երեւան

ՄԵՏՐՈՊՈԼԻՏԵՆԻ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՉԻ՞ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎԻ

Աննախադեպ ծանր էներգետիկ ճգնաժամը մեկ անգամ եւս ապացուցեց, որ Երեւան քաղաքին տրանսպորտային առումով կարող է փրկել միայն մետրոն՝ միակ անխափան աշխատող փոխադրամիջոցը: Ցավալին այն է միայն, որ քաղաքի ոչ բոլոր թաղամասերի բնակիչները կարող են օգտվել դրանից՝ Նորքի զանգվածներում, Աջափնյակում կամ Հարավ-արեւմտյան թաղամասում ապրողներին մնում է միայն նախանձել իրենց «բախտավոր» համաքաղաքացիներին: Իհարկե, ժամանակին, երբ նախագծվում էր Երեւանի մետրոպոլիտենը, այս ամենը հաշվի՞ է առնվել եւ ծրագրվել է հետագայում մետրոյի կայարաններ կառուցել նաեւ Աջափնյակում, Ավանում, Նորքի զանգվածներում եւ այլն: Ինչպիսի՞ն է իրավիճակն այսօր: Արդյո՞ք Երեւանի մետրոպոլիտենը շարունակում է կառուցվել, թե՞ արժանացել է շատ ու շատ նման կառույցների ճակատագրին:

Ինչպես տեղեկացանք Մետրոշին շինարարական կազմակերպության գլխավոր ինժեներ Լեւոն Քյուրքչյանից, նախկինում, երբ շինարարությունը ֆինանսավորվում էր կենտրոնից, որեւէ դժվարություն փաստորեն չկար. բավական էր միայն տեղեկացնել, որ ինչ-որ բան պակաս է, եւ խսկույն բոլոր խնդիրները լուծվում էին: Փաստորեն դժվարությունները սկսվեցին այն ժամանակ, երբ շինարարությունը սկսեց ֆինանսավորվել հանրապետության կողմից: Ճիշտ է, հատկացումներ կատարվում էին, բայց միայն թղթի վրա՝ ֆինանսների նախարարությունը պատճառաբանում էր, թե միջոցներ չկան: Այս տարվա սկզբին շինարարության համար հատկացվել է 30 միլիոն ռուբլի, բայց Մետրոշինը դրանից ստացել է ընդամենը 5 միլիոնը, որից 3.5 միլիոնը նախորդ տարվանից մնացած պարտքն էր: Իհարկե, ծիծաղելի կլիներ կարծել, թե ներկա գների պայմաններում հնարավոր է 1.5 միլիոն ռուբլով մետրոպոլիտեն կառուցել, եւ այնուամենայնիվ անցյալ տարվա դեկտեմբերի 7-ից սկսած մետրոպոլիտենի շինարարությունը մի քանի ամիս շարունակվել է՝ ավելորդ սարքավորումների վաճառքից ստացված գումարների հաշվին:

Իհարկե, վիճակն ամենուրեք նույնն է եւ թերեւս չարժե զարմանալ, որ մետրոպոլիտենի շինարարությունը չի մտել այն ձեռնարկությունների շարքը, որոնց անխափան գործունեությունն անհրաժեշտ է: Պարզապես ցավալին այն է, որ կազմակերպությունն ի վիճակի չէ պահել իր աշխատողներին, եւ վերջիններս հեռանում են: Նախնական պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել Մոսկվայի մետրոպոլիտենի շինարարության ղեկավարության հետ, որի համաձայն հայ մետրոշինարարները կարող են աշխատել Մոսկվայում: Ըստ պրն. Քյուրքչյանի, դա Մետրոշին կազմակերպությունը պահպանելու թերեւս միակ միջոցն է: Ճիշտ է, այդ դեպքում հիմնարկը Հայաստանին որեւէ օգուտ չի տա, բայց գոնե կարող է պահպանել աշխատակազմը՝ մինչեւ ավելի լավ ժամանակներ:

Գլխավոր ինժեների կարծիքով, եթե ամեն ինչ ընթանար սահմանված գրաֆիկով, հնարավոր կլիներ արդեն 1996 թվականին մետրոպոլիտենի գիծը հասցնել Աջափնյակ: Բայց ներկայումս, ըստ նրա, որեւէ հույս չկա, թե Երեւանի մետրոպոլիտենի շինարարությունը երբեւէ կշարունակվի: Դրա համար ներկա գներով անհրաժեշտ է մի քանի միլիարդ ռուբլի:

Ա. Բ.

Կարտադրվեն հողմաղացներ եւ լազերներ

Ամերիկացիները շարունակում են մարդասիրական օգնություն ցույց տալ Հայաստանին, բայց նախապատվությունը տալիս են փոխշահավետ տեխնիկական համագործակցությանը, մանավանդ որ Հայաստանում կան համապատասխան տեխնոլոգիական հնարավորություններ, մամուլի ասուլիսում ասել է Երեւանում ԱՄՆ-ի դեսպանության աշխատակցուհի Սյուզան Օյդսը: Առաջին համատեղ ռուս-հայ-ամերիկյան ձեռնարկությունն արդեն հողմաշարժիչների արտադրություն է սկսում «այլընտրական էներգետիկայի» կարիքների համար: Ամերիկացի գործարարներին հետաքրքրած մեկ ուրիշ նախագիծ է դարձել Երեւանի «Լազերային տեխնիկա» գիտարտադրական միավորումում արյան նմուշ վերցնող լազերային այն սարքի մշակումը, որը զերծ է պահում սպիդով կամ այլ հիվանդությամբ վարակվելու վտանգից:

Տնտեսություն

Ռուսաստանի վաուչերները վաճառվում են Հայաստանում

Օրերս Հայաստանի քաղաքացիները նույնպես հնարավորություն ստացան դառնալու Ռուսաստանի սեփականաշնորհման արժեթղթերի տերեր: Դրանց ձեռքբերման պատվերներն ընդունում է Մոսկվայի «Ռոսէր» ֆիրմայի երեւանյան ներկայացուցչությունը, որը վաուչերներ է գնում Մոսկվայում եւ Ռուսաստանի ուրիշ քաղաքներում: Կարճ ժամանակամիջոցում արդեն վաճառվել է 50-ից ավելի չեկ: Դրանք սկսելով իրացնել անվանականից ցածր գնով, երկու շաբաթում ֆիրման գինը բարձրացրեց 1 վաուչերի դիմաց մինչեւ 13 հազար ռուբլու: «Մենք ընդունում ենք միայն պատվերներ եւ առայժմ ձեռնպահ ենք մնում վաուչերների զանգվածային վաճառքից, քանի որ առայժմ չգիտենք, թե Ռուսաստանի վաուչերները լայնորեն կիրառվե՞ն արդյոք Հայաստանում», «Սնարք»-ի թղթակցին ասաց «Ռոսէր»-ի ներկայացուցչության տնօրեն Տիգրան Կարապետյանը:

«Սնարք» լրատվական գործակալության տնտեսագիտական փորձագետի կարծիքով, Հայաստանում ռուսական վաուչերների պոտենցիալ պահանջարկը շատ մեծ է, քանի որ բազմաթիվ հայ ձեռնարկատերեր հանրապետության անչափ ծանր տնտեսական վիճակի պատճառով իրենց կապիտալները դուրս են բերում հանրապետությունից եւ ձգտում դրանք ներդնել, ի թիվս այլ վայրերի, նաեւ Ռուսաստանի տնտեսության մեջ: ■

Կապեր

«Վենետիա» ֆիրման շահագրգռված

Նոյեմբերի վերջին «Վենետիա» ֆիրմայի («Ադիդաս» խմբի եվրոպական կենտրոն) ներկայացուցիչները՝ «Վենետիա»-ի տնօրեն Գ. Ռոսը, «Ադիդաս» ֆիրմայի գործընկեր Ֆանկո Տ. Ա. ֆիրմայի գլխավոր տնօրեն Կ. Բիքզանիսը, «Ադիդաս» ֆիրմայի սարքավորումների գծով մասնագետ Մ. Բեքքերը գտնվում էին Հայաստանում:

«Վենետիա» ֆիրմայի ներկայացուցիչներն այցելեցին հետեւյալ ձեռնարկությունները՝ «Հայաս», «Անուշ», «Նորք», ընդ որում հատուկ ուշադրություն էր դարձվում [illegible] սարքավորումների վրա: Առաջին հերթին պատվիրակությանը հետաքրքրում էին Հայաստան հումքի առաքման եւ պատրաստի արտադրանքի արտահանման հնարավորությունները: Պարոն Բիքզանիսն առաջարկեց Թուրքիայի տարածքով Հունաստանից հունական տրանսպորտային ընկերության օգնությամբ հումք առաքել «Նորք» արտադրական տեխստիլ միավորմանը: Կ. Բիքզանիսը խոստացավ 10-օրյա ժամկետում պարզել հումքի մատակարարման հնարավորությունները: Եթե գտնվի Թուրքիայի տարածքով բեռնափոխադրումներն ապահովող մի տրանսպորտային ընկերություն, ապա 1993 թ. հունվարին ֆիրման կգործուղի իր մասնագետներին Հայաստան տեխնոլոգիական ամբողջ շղթայի փորձարկման համար, որը կապահովի որակյալ արտադրանքի ստացում:

Նայրան Տաթան

Վրաստանում կնշանակվի Հայաստանի հավատարմատար: Նրա անձը թեեւ հայտնի է, սակայն նրա անունը կհրապարակվի միայն նախագահի հրամանագրից հետո: Չի բացառվում նաեւ հյուպատոսի նշանակում Աբխազիայում: Այս մասին հայտնեց նախագահի մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը

Բուժում առանց դեղամիջոցների

Էքստրասենս Ա. Ա. Պետրոսյանը բուժում է կակազող, էնուրեզով (գիշերամիզություն), պերիոդիկ (երեւանյան) հիվանդությամբ տառապող երեխաների:

Հասցեն՝ Երեւան, Երկաթգծի կլինիկական հիվանդանոց, 5-րդ հարկ, 518 սենյակ:

Ընդունելությունն ամեն օր (բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից)

ժամը 11.00-13.00

Հեռախոս՝ 45-60-34

Բուհ

Երեւանի բժշկական ինստիտուտում ստեղծվել է ուսանողական խորհրդարան

Խորհրդային կարգերի հետ միասին անհետացած կոմերիտմիությունը հատկապես բուհերում շոշափելի վակուում էր առաջացրել:

Ստեղծված վիճակից ելք էր պետք գտնել եւ Ղարաբաղյան շարժման բուռն օրերին ԵրԲԻ-ում ստեղծված ուսանողների նախաձեռնող խմբի ու ՀՌԱԿ «Արմենական» ակումբի անդամների նախաձեռնությամբ առաջարկվեց ուսանողական խորհրդարանի (ՈՒԽ) ստեղծման գաղափարը, որն ընդունվեց ինստիտուտի ռեկտորատի կողմից եւ վավերացվեց ներկայացված կանոնադրությունը:

Ուսանողների իշխանության այս մարմնի առաջին նիստը կայացել է 1992 թ. ապրիլին, որտեղ էլ ընտրվել են նախագահության վեց անդամները եւ նախագահը: «Խորհրդարանը» իր հիմնական խնդիրներն է համարում ուսումնակրթական գործընթացի բարեփոխումներին նպաստելը, ուսանողների շահերի պաշտպանությունն ու իրավունքների, օրինականության պահպանմանը հետեւելը եւ արտասահմանյան բժշկական բուհերի ուսանողական կազմակերպությունների հետ մասնագիտական, գիտական եւ մշակութային կապերի ստեղծումը:

«Այդ նպատակով ստեղծել ենք երեք մշտական հանձնաժողով՝ ուսումնամեթոդական, օրինականության ու էթիկայի եւ արտաքին կապերի, որոնց թվում նաեւ «Արցախ» ժամանակավոր հանձնաժողովը: Վերոհիշյալ հարցերին վերաբերող ցանկացած խնդիր քննարկվում է հանձնաժողովներում, ապա մտցվում է խորհրդարան: Որոշումը տրվում է ինստիտուտի համապատասխան վարչական մարմնին՝ լուծում տալու նպատակով:

Պետք է ասեմ, որ ճշմարտության հասնելու կամ մեր նախաձեռնությունը ակտիվորեն պաշտպանելու խորհրդարանի լծակները բավականին ազդու են. ինստիտուտի գիտական խորհրդի անդամների 25 տոկոսը ուսանողներն են եւ մեր պահանջով, երբ քննարկման են դրված ուսումնակրթական կամ անմիջականորեն ուսանողներին վերաբերող հարցեր, ապա ավագոյրներին ձայները եռապատկվում են», ասաց ՈՒԽ-ի նախագահ Արտակ Գրիգորյանը:

Արդեն կատարված գործերը հույսեր են ներշնչում. ուսանողներին եւ դասախոսներին բարոյական աջակցություն տալու նպատակով ՈՒԽ-ի առաջարկով սահմանվել են լավագույն ուսանող, խումբ եւ դասախոս մրցանակները: Երբ առաջին երկուսի ընտրության չափանիշները հստակ են՝ առաջադիմություն, հաճախելիություն, գիտական գործունեություն եւ հասարակական ակտիվություն, ապա երրորդ մրցանակի տիրոջը որոշելու համար գտնվել է բավականին հաջող տարբերակ՝ նրան ընտրում են այդ տարվա շրջանավարտները:

Մշակվում են պետական քննությունների նոր տարբերակներ, որոնց հիմքում ընկած է ուսանողների ամբողջական գիտելիքների գնահատման անհրաժեշտության գաղափարը: Առայժմ նախապատվելի է թվում հարցաթերթիկներում առարկայի բոլոր բաժիններից հարցեր ընդգրկելու առաջարկը:

Ուսանողների խնդրանքով եւ ՈՒԽ-ի պահանջով արդեն վերացվել են դիֆերենցված ստուգարքները, որոնց ժամանակ դրված գնահատականները դիպլոմի մեջ չէին գրանցվում: Աշխատանքներ են տարվում, որպեսզի վերականգնվեն «ուսանողական գարունների» ավանդույթները: Հատուկ կապեր են ստեղծվել նաեւ ԱՊՀ մի շարք երկրների բժշկական ինստիտուտների ուսանողական կազմակերպությունների հետ:

Այդ ամենի հետ միասին, ինչպես նշեց ՈՒԽ-ի նախագահը, քիչ չեն նաեւ դժվարությունները՝ ուսանողների եւ ընդհանրապես հանրապետության ծանր սոցիալական վիճակը իր կնիքն է դնում ապագա բժիշկների տրամադրությունների եւ ակտիվության վրա եւ նրանք խորհրդարանի աշխատանքներին ու միջոցառումներին մասնակցելու այնքան էլ մեծ շահագրգռվածություն եւ նախաձեռնություն հանդես չեն բերում:

Հատկանշական է, որ վերջերս ստեղծված Հայ երիտասարդական միությունների համագործակցությունն ուսումնասիրել է ԵրԲԻ-ի ուսանողների փորձը եւ մտադիր է մյուս բուհերում եւս այն ներդնել:

Եւ ամենակարեւորը. մինչեւ վերջերս արտաքնապես իր հայացքներով եւ պահպանվածքով բավականին իներտ թվացող երիտասարդությունն իրականում սկսել է գործել եւ այդ ուղղությամբ կատարվող նրանց քայլերը բավականին կշռադատված ու նպատակային են:

ՅՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Զանազան

Պետական արխիվի նյութերն ապագաղտնիացված

Պատմության պետական կենտրոնական արխիվի տնօրեն Ալբերտ Կիրիմյանը հայտնեց, որ Հայաստանի պետական արխիվի նյութերի բացարձակ մեծամասնությունն ապագաղտնիացված է: Կիրիմյանի խոսքերով, ապագաղտնիացված են փաստաթղթերի ավելի քան 99 տոկոսը, գաղտնի են համարվում միայն Հայաստանի օգտակար հանածոներին վերաբերող փաստաթղթերը, որը բոլոր պետություններում լցրված օրենք է: «Նոյյան տապան»-ի թղթակիցը հանդիպել է նաեւ Պատմության պետական կենտրոնական արխիվի փոխտնօրեն Սոնյա Միրզոյանի հետ, որը հայտնել է, որ արխիվից նախկինում էլ կարելի էր օգտվել, սակայն հասարակարգում ընդունված կարգի համաձայն օգտագործվում էին եւ հասարակայնությանը ներկայացվում, օրինակ, Հայաստանի առաջին հանրապետության թույլ տված սխալները: «Հիմնականում արխիվների ապագաղտնիացումը սկսվել է 1987 թ.-ից: Այժմ մենք ջանում ենք Մոսկվայի արխիվներից ստանալ Հայաստանին վերաբերող փաստաթղթերը: Մեծ դժվարությամբ որոշ փաստաթղթեր կարողանում ենք բերել, սակայն ՊԱԿ-ի հսկայական արխիվի մեզ վերաբերող փաստաթղթերն անմատչելի են:

«Հավանաբար, Մոսկվան այդ փաստաթղթերը մեզ երբեք չի տա» ասաց Սոնյա Միրզոյանը:

Հացի կոմերցիոն խանութները դեռեւս իրականություն չեն

«Ազգ»-ի նոյեմբերի համարներից մեկում Հայաստանի կառավարության պետական նախարարի խորհրդական Կարեն Խանգելդյանը պարզաբանումներ էր տվել հացի հետ կապված որոշ հարցերի շուրջ: Նա մասնավորապես անդրադարձել էր նաեւ հացի կոմերցիոն խանութների միջոցով կատարվելիք առեւտրին եւ նշել, որ դրանք հավանաբար դեկտեմբերի 1-ից կսկսեն գործել:

Իրադարձությունների ընթացքի մասին տեղեկություններ ստանալու համար եղանք պարենի եւ հացամթերումների նախարարությունում:

Հացաթխման գլխավոր վարչության պետի պաշտոնակատար Գագիկ Սեփնյանը հայտնեց, որ հացի կոմերցիոն խանութների հետ կապված առայժմ որեւէ փոփոխություն չկա: Այնպես որ հանրապետություն այցելող հյուրերն առայժմ ստիպված կլինեն իրենց հացի «կարիքները» բավարարել հասարակական սննդի օբյեկտներում: Ի դեպ, պրն. Սեփնյանը նշեց, որ քաղաքում հաց ստանում են միայն բանվորական եւ նմանատիպ ճաշարանները եւ հյուրանոցների սննդի օբյեկտները (հետաքրքրասերների համար ասենք, որ դեկտեմբերի 9-ին «Անի» հյուրանոցի ռեստորանում, ինչպես տեղեկացանք շեֆ-խոհարարից, ստացվել է 110 հաց): Սննդի մյուս օբյեկտները հաց ձեռք են բերում սեփական միջոցներով: Հայաստանում արտասահմանյան դեսպանատների վերաբերյալ մեր հարցին պրն. Սեփնյանը պատասխանեց, որ ներկայացված ցուցակների համաձայն աշխատակիցների հացը հանձնվում է դեսպանատուն:

Ինչ վերաբերում է Երեւանում ապրող չգրանցված քաղաքացիներին, ապա պրն. Սեփնյանից տեղեկացանք, որ նրանք պետք է դիմեն շրջխորհրդի գործկոմներ, որոնք համապատասխան ձեւակերպումներից հետո նրանց կկցեն որոշակի խանութների:

ԳԱԳԻԿ ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆ

«КВН-92»-ի եզրափակիչի անցկացումը վտանգի տակ

Ինչպես հայտնի է դարձել «Նոյյան տապան» գործակալությանը, Ադրբեջանի խորհրդարանի նախագահ Իսա Ղամբարովը հայտարարել է, իբր Հայաստանի КВН-ի թիմը հրաժարվել է մասնակցել եզրափակիչին: Երեւանի КВН-ի թիմի ավագ Ռաֆայել Մինասբեկյանը նշել է, որ այդպիսի հրաժարական չի եղել: Ինչպես հայտնի է, КВН-ի մոսկովյան ղեկավարությունը մտադիր է երկու թիմին էլ հաղթող ճանաչել, սակայն «Բաքվի տղաներ» թիմը չի համաձայնվում այդպիսի որոշման հետ:

digitised by A.R.A.R.@

«Հայոց եկեղեցին իշխանության համար չի կարող պայքարել»

Աստղիկ եպիսկոպոս Արիստակեսյան Առաջնորդ Սյունյաց թեմի

Եկեղեցի

– Սրբազան, Հայաստանում ստեղծված բավականին բարդ կացության մեջ կարեւորվում է նաեւ հայ եկեղեցու դերը: Ըստ Ձեզ, ինչո՞ւ է հայ եկեղեցին իրեն պասիվ պահում եւ ակտիվորեն չի մասնակցում հանրապետությունում ծավալվող ընթացքներին:

– Պետք է ասեմ, որ նրանք, ովքեր փորձում են եկեղեցու մասին գրել, այնքան էլ պատկերացում չունեն եկեղեցու ճշմարտացի կերպարի մասին: Համաձայն Հայաստանի Գերագույն խորհրդի հռչակած խղճի ազատության օրենքի, եկեղեցին բաժանված է պետությունից: Իսկ պետության մեջ քաղաքական հիմնական ինստիտուտներն օրենսդիր եւ գործադիր մարմիններն են: Տվյալ պարագայում եկեղեցին քաղաքական գործունեություն չի կարող կազմակերպել հասարակական կյանքում այնպես, ինչպես ծավալում են քաղաքական ինստիտուտները:

Հայաստանի անկախացման ճանապարհին անշուշտ եկեղեցին ավելի հնարավորություն ունի տարածել իր գործունեությունը տարբեր ոլորտներում:

Սակայն չգիտեմ, ինչու են ուզում, որ եկեղեցին անպայման ցայտուն գործունեություն ունենա քաղաքական կյանքում, որը պետական օրենքով արգելված է: Եւ երբ եկեղեցին փորձի էլ բուն առաքելությունից շեղվել, կդադարի կրոնական հաստատություն լինելուց, կվերածվի սովորական քաղաքական մեկ ուղղության, որը քաղաքական կյանքում ի շարս մյուս քաղաքական կուսակցությունների կլինի ամենաթույլը: Ինչո՞ւ, որովհետեւ կշեղվի իր բուն ճանապարհից: Նա հզոր է իր բուն գործունեությունը կատարելու դերի մեջ: Եկեղեցին իր կրոնական գործունեությանը զուգընթաց պետք է ծավալի խաղաղասիրական, մարդասիրական գործունեություն, որը եւ անում է:

– Դուք ասում եք, որ եկեղեցին քաղաքական գործունեություն չպետք է ծավալի, բայց սփյուռքի օրինակը ցույց է տալիս, որ եկեղեցին արդեն ներքաշվել է քաղաքական որոշակի ուժի գործունեության մեջ: Եւ շատ դեպքերում եկեղեցին օգտագործվում է հենց այդ կուսակցության նպատակների իրականացման ծիրի մեջ:

– Ուզում եք ակնարկել Մեծի Տանն Կիլիկիո աթոռը: Սկսյալ 1956 թվականից Դաշնակցական կուսակցությունը փորձեց այդ աթոռի միջոցով իր իշխանությունը տարածել սփյուռքահայության զանգվածների վրա: Լավ է, թե վատ, դա հայ եկեղեցու, հայ ժողովրդի պատմության մեկ մասն է: Բացի այդ, չպետք է մոռանալ, որ սփյուռքում գործող հայ քաղաքական կուսակցություններն արժեվորվում են միայն սփյուռքահայ գաղութների շրջանակներում: Միջազգային քաղաքական կյանքում նրանք ոչ ասելիք ունեն, ոչ իսկ դեր: Հայ հասարակական-քաղաքական կուսակցությունները տվյալ երկրներում քաղաքական պայքար չեն ծավալում իշխանության համար: Մեր ազգային կուսակցություններն իսկապես փորձում են եկեղեցու միջոցով իրենց իշխանությունը տարածել ժողովրդի վրա, որովհետեւ սփյուռքում հայ ժողովրդի միասնականության՝ ազգապահպանման եւ գոյատեւման օրրանը, կենտրոնը եկեղեցին է: Կուսակցությունները ճիշտ են հասկացել եւ գնահատել այդ դերը: Ուստի հայ եկեղեցու շուրջ խմբված զանգվածներին քաղաքական առումով տիրապետելու համար պետք է նախ եկեղեցական շրջանակներում ուժեղ դեր ու ազդեցություն ունենալ: Այլ է վիճակը Հայաստանում: Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցին մայր հայրենիքում ոչ մի քաղաքական կուսակցության ազդեցության տակ չէ եւ չի կարող լինել: Փառք աստծո, Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնի գահակալը քաղաքական պարզ եւ իմաստուն ճանապարհ է ընտրել, որը, եթե չեմ սխալվում, «Ազգ» թերթին տված մի հարցազրույցում հստակ ընդգծեց. հայ եկեղեցին ոչ մեկ կուսակցության առանձին վերցրած կողմ չէ, սակայն դեմ չէ նաեւ բոլոր կուսակցություններին: Մենք կողմ չենք մեկին, դեմ չենք բոլորին: Բոլորին հավասար ձեւով է ընկալում եկեղեցին, որովհետեւ այդ քաղաքական կուսակցությունների անդամները հայ ժողովրդի, հայ եկեղեցու զավակներն են:

Վերջերս ընդհանրապես խոսվում է, որ եթե սփյուռքում Դաշնակցական կուսակցությունն է Կիլիկիո աթոռի միջոցով իշխում, ինչո՞ւ Ռամկավար ազատական կուսակցությունն ի հակառակություն այդ գործունեության, Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնի միջոցով չծավալի ի[illegible] քաղաքական գործունեությունը:

Այդ հարցում, եթե իրոք այդպես է, չարաչար սխալվում են, որովհետեւ Հայաստանում ապրող հայ ժողովուրդը ոչ քաղաքական հասունություն ունի, ոչ էլ կրոնական: Եթե կրոնական հասունություն ունեցավ, վանողական, մերժողական դիրք է որդեգրելու ընդդեմ բոլոր կուսակցությունների: Իսկ եթե քաղաքական հասունություն ունեցավ, իր պատշաճ դերի մեջ է գնահատելու հայ եկեղեցու գործունեությունը: Մեկը մյուսով իշխելու կամ մեկի միջոցով իշխանություն տարածելու փորձերը դատապարտվելու են կորստյան:

– Բայց չե՞ք կարծում, որ եթե անգամ Հայաստանում որեւէ կուսակցության կողմից հայ եկեղեցուն տիրելու փորձեր չծավալվեն, ապա միայն այն, որ Անթիլիասը կմնա դաշնակցության հովանու ներքո, արդյոք չի՞ խորացնի այդ հակադրությունը:

– Ես չեմ կարող ասել, դաշնակցությունը տիրում է, թե ոչ, բայց որպես հայ եկեղեցու սպասավոր, իրավիճակն այսպես եմ գնահատում. մեր եկեղեցին երբեք թույլ չի տա Հայաստանում որեւէ կուսակցության, որեւէ իշխանության, քաղաքական որեւէ ինստիտուտի միջամուխ լինել եկեղեցու ներքին գործերին, էլ ուր մնաց տիրապետելու:

– Այդ դեպքում ինչպե՞ս կպատասխանեիք այն քննադատությանը, թե «Հայաստանում պարտադրված, իսկ սփյուռքում կամովին հայ եկեղեցին հրաժարվել է իր խնամատարական, դաստիարակչական եւ քարոզչական ավանդական առաքելությունը կատարելուց»:

– Նախ նրանք, ովքեր քննադատում են մեր եկեղեցին, իմ խորին համոզմամբ լավ չեն ճանաչում մեր եկեղեցու դերը: Հեշտ է հեռվում նստել եւ քննադատել կրոնական մի կազմակերպություն, առանց ճանաչելու նրա ներքին խոհանոցը, առանց ճանաչելու նրա աստվածային, քրիստոնեական, բարոյադաստիարակչական գործունեությունը: Խոսեմ փաստով: Վերջերս ձեր թերթում լույս տեսավ մտորումներ հայ եկեղեցու մասին «Նոր խոսք «հայրական խոսք»-ի փոխարեն» խորագրի ներքո: Այս հոդվածը մանրամասն կարդալով եկա այն եզրակացության, որ մեծարգո հեղինակն իսկապես ծանոթ չէ մեր եկեղեցու ամբողջական կառույցին:

Եթե կան մարդիկ, որ ուզում են եկեղեցին շեղվի բուն կրոնական սկզբունքներից, ճշմարիտ ուղու վրա չեն: Իրենց քաղաքական մարզումներով, իմաստասիրական եւ ընկերային հոգեբանությով ուզում են եկեղեցին ներքաշել, դարձնել հասարակական քաղաքական մի օրգան, որը հայ ժողովրդի կյանքում կվերածվի մեծ ողբերգության: Պետք է ազատ թողնել եկեղեցուն: Այլ է, եթե եկեղեցու սպասավորներն ունեն փոքրիկ թերություններ, տկարություններ, սա անսխալական եկեղեցու թերագնահատումը չէ: Կարելի է սրբագրել: Սակայն այդ փոքրիկ թերացումները վերագրել եկեղեցուն եւ նույնիսկ անարգել եկեղեցին տարբեր-տարբեր պիտակներով, հակաքրիստոնեական է:

– Իսկ որքանո՞վ եք տեղին համարում եկեղեցու առաջնորդների կոչերը, որոնք պարբերաբար հնչում են կամ հրապարակվում: Օրինակ, երկու վեհափառների կոչում հայ ժողովրդին կոչ էր արվում հետ մնալ կաթոլիկյան, ավետարանչական շարժումներից: Արդյո՞ք նման կոչերը պետք է հետ պահեն ժողովրդին:

– Եթե դուք ակնարկում եք երկու հայրապետների կողմից ստորագրված հայրական խոսքը, ապա այն ես կարող եմ համեմատել Ներսես Շնորհալու «Թուղթ ընդհանրականի»-ի հետ: Մերօրյա թուղթ ընդհանրականն էր՝ ուղղված հայ ժողովրդի բոլոր զանգվածներին: Հայրապետներն իրենց [illegible] պարտականությունն են համարել ճշմարիտ մի ուղեցույցով հայ ժողովրդին ցույց տալ քրիստոնեական, բարոյական մի ապրելակերպ, դաստիարակչական մի կենցաղավարություն, որով մեր ազգը պետք է շարունակի ապրել:

Անշուշտ հայրական խոսքը գործի ուղեցույց չէ, այլ նախ գաղափարի ուղեցույց: Իսկ գործի ուղեցույցը եկեղեցին տարբեր առիթներով կմշակի իր գործունեության շրջանակներում: Եկեղեցին չի կարող պասիվ դիրք գրավել եւ ընդունել հարձակումներն ու ոտնձգությունները: Նրանք, ովքեր ուզում են, որ եկեղեցին մեկ օրից մյուսը հրաշքներ գործի, շփոթության մեջ են:

Այս դժվարին կացության մեջ, երբ պատերազմ է, երբ սոցիալական դժվարություններ կան, քաղաքական հեղհեղուկ վիճակ, կարծում են, թե բոլոր անկանոնությունները պետք է եկեղեցին վերացնի:

– Ոչ ոք չի կարծում, թե եկեղեցին ինքը պետք է վերացնի, բայց եկեղեցին գեթ պետք է ցույց տա իր մասնակցությունը: Պատերազմ է գնում Ղարաբաղում...

– Պատերազմ է գնում Ղարաբաղում... Եկեղեցին արցախյան խնդրի առաջ գալու առաջին իսկ օրից նյութական, բարոյական, մարդասիրական օգնություն ցուցաբերեց Արցախին:

– Բայց քաղաքական առումով եկեղեցին հենց սկզբից ցույց տվեց իր տատանումները:

– Երբեք: Ժողովրդի հետ եղավ եկեղեցին եւ ժողովրդի օրհնությամբ արցախահայոց թեմի բացումով, այնտեղ հոգեւորականների նշանակումով արցախցիների դյուցազնական ոգին հայ ժողովրդի շուրջ բոլորվեց, եւ առաջին մարտական գործողությունների բեկիչները, եթե ուզում եք իմանալ, Գանձասարում եւ Ամարասում դրվեցին: Եկեղեցու միջոցով միասնականության ոգին դրսեւորվեց: Թե Արցախի առաջնորդը, թե հոգեւորականները, նույնիսկ զենքը ձեռքներին, հայ ազատամարտիկների հետ միասին պայքարեցին ընդդեմ թշնամիների եւ այդ գործունեությունը շարունակվում է: Անտեսել եւ չտեսնել այդ, կնշանակի սխալ դիրքորոշում ցուցաբերել հայ եկեղեցու հանդեպ: Նույնը սահմանամերձ գոտիներում՝ թե Գուգարքում, թե Սյունյաց աշխարհում հայ եկեղեցին մշտապես գտնվել է իր բարձունքի վրա: Անշուշտ Մայր աթոռն այդ առումով փոքրիկ թերացում ունի, երբ իր ողջ գործունեության պատկերը չքարոզեց, չտարածեց: Ես հուսով եմ, որ շուտով Մայր աթոռի դիվանի կողմից մանրամասն տեղեկություններով կհրապարակվի Մայր աթոռի գործունեությունը այս չորս տարիների ընթացքում:

Ամարասի եւ Գանձասարի վերաբացումով նոր ոգի, ազատաշունչ մի նոր դրվագ սկսվեց Արցախում: Եւ այդ ամենը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ամենօրյա հոգածության ներքո էր: Ընդհանրապես հայ ժողովուրդը Հայաստանում տեղյակ չէ մեր կաթողիկոսի գործունեությանն իր ողջ տարողունակությամբ: Տեղյակ չէ, որովհետեւ ինքը խոնարհաբար շատ չի պարզաբանել: Ժամանակն է, որ ճիշտ գնահատական տրվի Լուսավորչի գահի 130-րդ գահակալի գոնե վերջին այս 10-15 տարվա հույժ կարեւոր գործունեությանը:

Վերադառնալով ձեր հարցին, թե իբր հայ եկեղեցին լիովին պատրաստ չէ կատարելու իր դերը, ասեմ, որ ժամանակ է պետք, որպեսզի եկեղեցին էլ ավելի ամրապնդի իր ներքին օղակները, հոգեւոր ճեմարանի ընդլայնում, մայր աթոռ Ս. Էջմիածնի տպարանի լայն գործունեություն, քարոզչական աշխատանքի ծավալում եւ այլն: Եւ այդ ստրատեգիական բազան արդեն ստեղծված է: Ոմանք կարծում են, թե ոչինչ չի արվում: Հինգ տարի առաջ եկեղեցին համարյա թե սահմանափակված էր իր Արարատյան դաշտով եւ այդ դաշտում գործող եկեղեցիներով:

Այսօր Հայաստանով մեկ համատարած ներկա է եկեղեցին, սկսյալ Կալինինոյի շրջանից մինչեւ Մեղրի բացվեցին նոր թեմեր՝ Սյունյաց, Գուգարաց, Արցախահայոց: Հապա չմոռանանք ներքին սփյուռքը: Ռուսիայի Կովկասում կազմակերպվեցին գրեթե երկու տասնյակի հասնող համայնքներ: Նոր համայնքներ բացվեցին Ուկրաինայում, Բալթյան երկրներում, Մոլդովայում: Դյուրին գործ չէ սակավաթիվ հոգեւորականներով այդ ամբողջ լայնածավալ աշխատանքը կազմակերպել: Հեշտ է քննադատել, եւ մենք ցավում ենք, որ այդ քննադատների մասնակցությունը չկա հայ հոգեւոր վերազարթոնքին:

– Ես կցանկանայի, որ դրականի հետ մեկտեղ կոնկրետ օրինակներով նշեիք նաեւ սխալներն ու թերացումները:

– Թերացումների մասին ես չեմ խուսափում խոսել: Բայց նախկին վարչակարգի օրոք եկեղեցին հնարավորության դեպքում իր պարտականությունները կատարում էր լավագույնս: Այսօր փոխվել են պայմանները: Բոլոր հնարավորությունները կան, եւ դրանք օգտագործելով եկեղեցին իր ուժերի սահմաններում փորձում է շարունակել իր գործունեությունը: Գուցե ոմանց սպասվածին եկեղեցին տակավին չի համապատասխանում, բայց պետք չէ մոռանալ, որ եկեղեցին ապրող մեխանիզմ է: Եկեղեցին անշուշտ ունի իր որդեգրած համոզումները: Նա կարող է քննադատական ոգի դրսեւորել սոցիալական որոշ անարդարությունների հանդեպ: Կամ նույնիսկ սխալ որդեգրած քաղաքական կուրսի հանդեպ, որ ժողովրդին կարող է տանել կործանման: Եկեղեցին ժամանակ առ ժամանակ, ելնելով քաղաքական եւ սոցիալական տվյալներից, կարող է իր ձայնը հնչեցնել:

– Դուք չե՞ք բացառում, որ հայոց եկեղեցին գա իշխանության գլուխ:

– Ոչ: Հայոց եկեղեցին իշխանության համար չի կարող պայքարել, այդ դերը չունի եւ չի կարող ունենալ: Հայ ժողովրդին աստվածային ճանապարհով տանելը եկեղեցու ամենամեծ դերն է:

– Եթե եկեղեցու սպասավորը ղեկավարում է քաղաքական կազմակերպություն, ապա չի բացառվում, որ նա երկու տարի անց ընտրվի հանրապետության նախագահ:

– Այդ շատ նուրբ կետ է: Դուք ակնարկում եք Հայոց համազգային շարժման նախագահին՝ Տեր Հուսիկին: Պետք է ասել, որ 1988 թ. սկսած Հայաստանում տիրող քաղաքական փոփոխություններով մեծ աշխուժություն առաջացավ բոլոր մարզերում, եւ այնպես պատահեց, որ եկեղեցականներից շատերը մասնակցություն ունեցան քաղաքական կյանքում: Հոգեւոր սպասավորներից մեկը դարձավ ՀՀՇ վարչության անդամ, իսկ հետո եւ նախագահը: Սխալ է դա, թե ճիշտ, պետք է գնահատեն քաղաքական գործիչները:

– Ուզում եմ, որ իմ հարցին պատասխանեք. չի՞ բացառվում, որ եթե եկեղեցականն ընտրվի նախագահ, այդ ճանապարհով եկեղեցին տիրի իշխանական համակարգին:

– Ճիշտ է, որ ՀՀՇ-ի վարչության նախագահը եկեղեցական է, բայց նա հայոց եկեղեցու անունով խոսելու եւ գործելու իրավունք չունի եւ չի կարող: Քաղաքական իր համոզմունքները զուտ անձնական են: Եթե նա եկեղեցու անունով որեւէ քաղաքական հայտարարություն անի, եկեղեցին անմիջապես կհերքի: Նա Հայաստանի քաղաքացի է եւ իր համոզմունքներն ունի, ծառայում է քաղաքական մի խմբավորման շահերին: Նա չի շահագործել եկեղեցին այդ առումով, եւ համոզված եմ, այդպիսի բան չի էլ լինի:

Իսկ Հայաստանի Սահմանադրության համապատասխան կետի համաձայն, Հայաստանի նախագահ կարող է ընտրվել յուրաքանչյուր քաղաքացի, բավարարելով նշված կետերը: Եթե նա նույնիսկ թեկնածու առաջադրվի եւ ընտրվի, ինչպես դուք եք ձեր հարցի մեջ առաջ բերում, նա նորից Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու անունով չի կարող հանդես գալ:

Նրան երբեք եկեղեցին որպես եկեղեցական չի լիազորի: Նա կդադարի եկեղեցական իր գործունեությունը ծավալելուց:

– Այսինքն, դուք բացառում եք հայ եկեղեցու իշխանության գլուխ անցնելու հնարավորությունը:

– Եկեղեցին վեր է իշխանությունից: Իշխանության կարիք չունի: Երկնային է իր իշխանությունը եւ ժողովրդին երկնքի ժառանգորդ դարձնելն է իր գործունեությունը:

Զրույցը վարեց ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Քաղաքական

– Պրն. Խաչատրյան, ՀՌԱԿ-ը իրեն կառուցողական ընդդիմություն է հայտարարել: Ի՞նչ է սա, նախագահի եւ իշխող խմբավորման հետ կամուրջները մինչեւ վերջ չայրելո՞ւ, թե՞ հանրապետության քաղաքական առկա ուժերի մեջ հարմար տեղ գտնելու միտում:

– Ոչ մեկը, ոչ էլ մյուսը: Կուսակցությունը շեշտում է իր կարեւորագույն սկզբունքներից մեկը, այն է՝ նպաստել, իր մասնակցությունը բերել ծագող հարցերի հաղթահարմանը: Հայաստանում նոր պետական համակարգ է ձեւավորվում, նոր կարգեր են հաստատվում, մի խոսքով Հայաստանի Հանրապետությունը անցումային շրջան է ապրում: Քաղաքական ուժերը կայացման փուլ ապրելով հանդերձ կոչված են իրենց մասնակցությունը բերելու վերը թվարկված խնդիրների լուծմանը: Որեւէ քաղաքական ուժ բնական է, որ հասու չէ ինքնուրույն լուծելու պատմականորեն օրինաչափ ընթացքից ինչ-որ տեղ մեզ պարտադրված ազգային պետականություն հաստատելու եւ սեփական ներքին ու արտաքին քաղաքականություն վարելու պատեհությունը:

Կառուցողական ընդդիմության քաղաքականությունը որդեգրելով ՀՌԱԿ-ը իր պատրաստակամությունն է հայտնել այս կամ այն խնդրի լուծման ընթացքում ներկայացնելով իր տեսակետները նպաստել փոխըմբռնման, հանդուրժողականության մթնոլորտի ձեւավորման, պաշտպանել ընդհանուրի հավանությանը արժանացած քաղաքականությունը: Մեզ համար չափազանց կարեւոր է ոչ թե անպայման պրոբլեմների լուծման հեղինակ դառնալ, այլ աջակցել դրանց լուծմանը: Այսինքն, ընդդիմությունը մեզ համար ինքնանպատակ չէ:

Կառուցողական ընդդիմության քաղաքականությամբ մենք ոչ թե մեր տեղն ենք փնտրում, այլ հակառակը, ձախ եւ աջ ուժերի միջեւ հեռատեսականորեն հանդես ենք գալիս կենտրոնական դիրքերից, որպես հանգիստ եւ չափավորող ուժ:

– Իսկ դուք համոզվա՞ծ եք, որ քաղաքական ուժերը եւ հասարակությունը ընդհանրապես այսօր ի վիճակի են հասկանալու ձեր քաղաքականությունը:

– Թե որքանով մեր քաղաքականությունը կընկալվի եւ կընդունվի հասարակության կողմից, ըստ իս պայմանավորված կլինի անհրաժեշտ ժամանակահատվածով, մեր քաղաքականության խորությամբ, հեռատեսականությամբ եւ անշուշտ այդ քաղաքականությունը մատուցող եւ իրականացնող կադրերի հասունությամբ: Ժողովուրդը կուսակցություններին տարբերակելու է ոչ միայն անուններով ու պատմական անցյալով, այլեւ նախեւառաջ կուսակցությունը ներկայացնող կոնկրետ անձերով ու գործով:

Չեմ կարծում, որ քաղաքական մյուս ուժերը պիտի կորցնեն իրենց առանձնահատկությունները: Ծայրահեղությունների դրսեւորումները անխուսափելի են եւ օրինաչափ, պարզապես եթե իշխող քաղաքական խմբավորումը գտնվի իր բարձրության վրա, ոչ մի ծայրահեղություն էլ որակ չի կազմի: Վերջին հաշվով ընդդիմությունը իշխանությունների հայելին է, որեւէ իշխող ուժը ոչ թե պիտի ոգեւորվի ընդդիմությանը պիտակավորելով, այլ ընդդիմության մեջ իրեն «փնտրի»:

– ՀՌԱԿ-ը շեշտում է իր խորհրդարանական կուսակցություն լինելը. թվաքանակով 2-րդ խմբակցությունն եք, որո՞նք են խմբակցության առանձնահատկությունները, խորհրդարանական ի՞նչ աշխատանքներ եք ձեռնարկել, ինչպիսի՞ն են խմբակցություն-վարչություն հարաբերությունները:

– Խորհրդարանական կուսակցություն ասելով մենք փորձում ենք ընդգծել, որ քաղաքական պայքարի հիմնական դաշտը դիտում ենք խորհրդարանը: Չզլանում ենք մեր տեսակետները ոչ թե պարտադրել հանրությանը, այլ ներկայացնելով հանրությանն ու խորհրդարանին հասնել դրանց վավերացմանը որոշումներով:

digitised by A.R.A.R.@

«ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՆԱԼՈՎ ԴԱՌՆՈՒՄ Է ՀԱԿԱՍՈՒԹՅԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐ»

Հարցազրույց ՀՀ ԳԽ պատգամավոր, ՀՌԱԿ պատգամավորական խմբակցության նախագահի Վիգեն Խաչատրյանի հետ

Ինչ վերաբերում է խմբակցության առանձնահատկություններին, հասկանալի է, որ խմբակցության անդամները ընտրվել են ոչ թե որպես ռամկավարներ, այլ արդեն պատգամավոր դառնալուց որոշ ժամանակ անց անդամագրվել են ՌԱԿ-ին, ընդունելով նրա գաղափարախոսությունը: Խմբակցությունը չի ունեցել անհրաժեշտ հնարավորություն համատեղ քաղաքական, նախընտրական, քարոզչական եւ այլ աշխատանքներում ձեւավորվելու որպես միասնական քաղաքական ուժ: Այլ կերպ ասած, մենք ձեւավորվում ենք ընթացքից: Նույնը կարելի է ասել վարչության հետ փոխհարաբերությունների մասին: Ներկայումս դրանք կառուցվում են փոխհամաձայնության սկզբունքների վրա: Համոզված եմ, մեր կուսակցությունը երբեւէ չի կաշկանդի պատգամավորի գործունեությունը որպես ժողովրդի ընտրյալի:

Ձեւավորվելով տարեսկզբին, խմբակցությունը իր առաջին հարցադրմամբ հանրապետության նախագահին առաջարկեց ԳԽ-ին ներկայացնել կառավարության կազմը: Մենք չթաքցրեցինք անհանգստությունը, որ օրենսդիր եւ գործադիր իշխանությունների միջեւ հակասությունները կարող են սրվել, այստեղից բխող անցանկալի հետեւանքով: Ցավով պետք է նշեմ, որ հանրապետության նախագահը պահպանելով քաղաքավարության բոլոր կանոնները, խորությամբ չընկալեց հարցադրման բուն նպատակը, իսկ ՀՀՇ խմբակցությունն իր հերթին վիժեցրեց ներկայացրած որոշման նախագծի ընդունումը: Հերթական անգամ ՀՀՇ խմբակցությունը պաշտպանելով հանդերձ նախագահին, խանգարեց նրան ճիշտ կողմնորոշվելու: Հաջորդ մեր հարցադրումը նվիրված էր գարնան գյուղատնտեսական աշխատանքների նախապատրաստմանը: ԳԽ-ի նիստերը վարողները իրենց բնորոշ «հմտությամբ» եւ անտեղի հումորի առատությամբ այս կարեւորագույն հարցը ձգձգեցին մինչեւ... աշուն: Հիշեցնեմ նաեւ հացի խնդրի «չարաբաստիկ» եռամսյա քննարկումները, որոնք սկսվեցին մեր խմբակցության հարցադրումով: Կան բազմաթիվ այլ օրինակներ, երբ խմբակցությունը իր մոտեցումներն է արտահայտել քննարկվող հարցերի եւ հանրապետությունում առկա պրոբլեմների շուրջ: Միաժամանակ պետք է շեշտեմ, որ խմբակցությունը դեռ անելիքներ ունի դրսեւորելու հետեւողականություն, ծագած հարցերի ընկալման խորություն եւ պաշտած սկզբունքայնություն. այդ ամենի համար նա ունի անհրաժեշտ ռեսուրսներ եւ մասնագիտական կարողություններ:

– Խորհրդարանը ճգնաժամի մեջ է, քաղաքական շատ ուժեր թեեւ մի կողմից մասնակցում են թափուր տեղերի համար ընտրություններին, մյուս կողմից արդեն խոսում են խորհրդարանը ժամկետից շուտ կազմալուծելու եւ նոր ընտրություններ նշանակելու մասին: Խորհրդարանի ճգնաժամը ինչո՞վ էր պայմանավորված, որո՞նք են դրա օբյեկտիվ եւ սուբյեկտիվ պատճառները:

– Անշուշտ ճգնաժամային իրավիճակը խորհրդարանի աշխատանքներում առկա է: Օբյեկտիվորեն ԳԽ-ի արմատական բարեփոխումների պահանջը վաղուց էր հասունացել: Կա երկու ճանապարհ, կամ պետք ընտրվի նոր ԳԽ, կամ պետք իրականացվեն այդ արմատական բարեփոխումները: Սակայն երբ երկրում բացակայում է նոր սահմանադրությունը, ընտրությունների մասին նոր օրենքը, երբ քաղաքական ուժերը կայացման փուլ են ապրում եւ որ ամենակարեւորն է, ձեւավորված չէ իշխանության երրորդ անկախ (դատական) թեւը, երբ բացակայում են երաշխիքներն ընտրությունների ժամանակ ժողովրդի քաղաքական կամքի ազատ դրսեւորման համար, առնվազն լուրջ չէ բխարկված կարեւոր հարցերի լուծման ճանապարհների փնտրումը փոխարինել նոր ընտրությունների մասին նոր կայծին խոսակցություններով:

Իշխող քաղաքական ուժի հավակնությունն ունեցող ՀՀՇ-ն գտնում է, որ ԳԽ-ը բավարար չափով չի զբաղվում օրինաստեղծ գործունեությամբ: Ընդդիմությունը ըմբռնում է, որ պայմաններ չեն ստեղծվում իրականացնելու ԳԽ-ի հսկողական ֆունկցիան: Խորհրդարանային ճգնաժամը միաժամանակ զուգորդվում է սրացող քաղաքական պայքարով, որը մեզանում յուրահատուկ բնույթ է կրում: Խոսքը բարեբախտաբար չի գնում լայն սոցիալական խավերի, կամ քաղաքական ուժերի առճակատման կամ բախումների մասին: Թվում է, որ քաղաքական պայքարի դաշտի սահմանափակվածությունը (մի կողմից ՀՀ նախագահը, իր միակ վստահելի քաղաքական հենարանով՝ ՀՀՇ-ով, մյուս կողմից ընդդիմությունը եւ քաղաքական ակտիվ ասպարեզից դուրս մնացած մտավորականության լայն խավերը) վտանգավոր չէ: Սակայն, կարող է տեղի ունենալ հակառակը: Իշխող քաղաքական խմբավորումը գնալով ինքնամեկուսանում է, մեծանում է կտրվածությունը ժողովրդական լայն զանգվածների եւ իշխանության կառույցների միջեւ, որը լուրջ ցնցումներ կարող է առաջացնել:

Իշխանության կառույցները կոչված են լուծելու հասարակության կյանքում ծագող հակասությունները, մինչդեռ գնալով իրենք են դառնում հակասության աղբյուր: Գործադիր, օրենսդիր եւ դատական իշխանությունների միջեւ պետք է հստակորեն իրավասությունների շրջագիծը, գնալով նրանք պետք է հանդես գային որպես միասնական պետական իշխանության անկախ թեւեր, զսպելով եւ հավասարակշռելով միմյանց: Մինչդեռ ՀՀՇ խմբավորումն օրինաչափորեն անհրաժեշտ այդ խնդրի լուծման փոխարեն համառորեն ձգտում է ամեն կերպ ընդլայնել իր սեփական ազդեցությունը՝ հավակնելով միակ ճշմարտությունը կրող ուժի դերին: Այս խմբավորումը ղեկավարվում է տարօրինակ մի սկզբունքով: Վճիռները պետք է կայացվեն համաձայն իրենց կամքի, իսկ պատասխանատվությունը կրեն բոլորը: Ինքնին դա դատապարտված քաղաքականություն է, առավել եւս, որ այդ խմբավորման մեծամասնությունը կարճ ժամկետում վառ ձեւով ցուցադրեց իր պրոֆեսիոնալ ցածր կարողությունները, անհանդուրժողականությունը, երկխոսության գնալու չկամությունը, մենաշնորհային հավակնությունները, դրանով իսկ կորցնելով հավատն ու վստահությունն իր նկատմամբ:

Վերցնելով ԳԽ-ի ղեկը իր ձեռքին, ՀՀՇ խմբավորումը իր հեղինակության անկմանը զուգահեռ զգալիորեն նպաստեց նաեւ ԳԽ-ի հեղինակության անկմանը: Կտրելով իր կապը ժողովրդի հետ, մեծ չափով նպաստեց ԳԽ-ի հեռացմանը հասարակությունից: Ակնհայտ է մի բան, ՀՀՇ խմբավորումը տապալելով օրենսդիր մարմնի աշխատանքները, քաջ գիտակցում է, որ իր ձեռքերում է պահում իրական գործադիր իշխանությունը:

Խնդիրը կայանում է նրանում, թե որքան շուտ ընդդիմությունը եւ անկախ պատգամավորները խորությամբ կըմբռնեն այս երեւույթի զարգացման լուրջ վտանգները, որքա՞ն կգիտակցեն իրենց պատասխանատվությունը կանխելու մենիշխանության հաստատման քողարկված, խորամանկ ձեւը:

Ճշմարտությունը պահանջում է ասել, որ ընդդիմություն կազմող ուժերից ոչ մեկը հասու չէ ինքնուրույն դիմագրավելու, միայն սեփական ուժերով լուծելու ծագած խնդիրները, ինչպես նաեւ արդար չէ ողջ մեղքը բարդել միմիայն ՀՀՇ-ի վրա:

Այսօր հասարակությունը խիստ կարիք ունի ներքին համերաշխության, քաղաքացիական եւ ազգային միաբանության: Ճգնաժամից դուրս գալու ելքեր պետք է փնտրել, խնդիրը երբեւիցե չկապելով ՀՀՇ-ի ճգնաժամից դուրս գալու մասնավոր նպատակների հետ:

– Ձեր ասածից բխում է, որ ՀՀՇ-ն գործադիր իշխանության լծակներին տիրանալով, փորձում է ձերբազատվել խորհրդարանից: ՀՅԴ-ն նույնպես սկսել է խոսել այդ մասին, ստացվում է, որ ՀՌԱԿ-ը խորհրդարանի պահպանման շահագրգիռ կողմ է, ինչո՞ւ:

– Նախ ՀՀՇ-ն ոչ թե ցանկանում է ձերբազատվել խորհրդարանից, այլ խախտելով իշխանության թեւերի տարանջատման հիմնական, անկախ գործունեության սկզբունքը, ձգտում է նրան, որ օրենսդիր եւ դատական իշխանությունները հանդես գան գործադիր իշխանության կցորդի դերում: Ինչ վերաբերում է ՀՅԴ-ին, վերջինս ըստ երեւույթին գերագնահատում է ինչպես ՀՀՇ-ի բացասական, այնպես էլ իր դրական դերը: ՀՌԱԿ-ի տեսակետն այլ է: ԳԽ-ի ներսում քաղաքական ուժերի, այդ թվում ՀՀՇ-ի, անկախ պատգամավորների կազմում հասունացել եւ ձեւավորվում է ռեալ պոտենցիալ ուժը, որը դեռեւս կարող է եւ պետք է որ իրեն դրսեւորի:

Մենք դավանում ենք այն սկզբունքը, որ հասարակության եւ պետության շահերը գերիվեր են նեղ կուսակցական շահերից եւ այդ սկզբունքի հետեւողական կիրառումն է, որ երբեւիցե թույլ չի տա դիմազրկվել, գայթակղվել պահից եւ հիասթափեցնել մեր համակիրներին:

– Քաղաքական բազմաթիվ դիտորդների կարծիքով նախկին Խ. Միության հանրապետություններում տեղի ունեցող իրադարձությունները շարունակությունն են կամ ուշացած արձագանքը Ռուսաստանում կատարվող գործընթացներին: Արդեն խոսում են Ռուսաստանում ռեւանշիստական ուժերի ակտիվացման եւ նրանց վերադարձի սպառնալիքի մասին: Կա՞ արդյոք նման սպառնալիք նաեւ Հայաստանում: Համաձա՞յն եք, որ ոչ միայն խորհրդարանային ճգնաժամ է այսօր Հայաստանում, այլ ընդհանուր իշխանության ճգնաժամ: Եթե այո, ապա ո՞րն է ելքը:

– Զուգահեռները Ռուսաստանում տեղի ունեցող իրադարձությունների հետ բնական են: Ինչպես Ռուսաստանում, այնպես էլ մեզանում ըստ էության նույն պետական համակարգի փոփոխման խնդիրն է դրված: Ինչ վերաբերում է ռեւանշիստական ուժերին, ապա շատ կարեւոր է, թե մենք այդ բառի մեջ ինչ իմաստ ենք դնում: Անշուշտ կան մարդիկ, որոնք երազում են վերադառնալ հին համակարգին, սակայն չեմ կարծում, որ ներկա իշխանությունների դեմ բոլոր հանդես եկողներին պետք է դասել դրանց շարքին:

Հայաստանում ժողովրդավարական ալիքը բարձրացավ Արցախի հիմնահարցի լուծման եւ պատմական արդարությունը վերականգնելու ակնկալիքով: Հիմա վերջնականապես համոզվել ենք, որ հարցը կարող է լուծվել միայն ուժի դիրքից: Արդարությունն այստեղ փաստարկ չէ: Արդյունքում՝ պատերազմի մեջ ենք:

Վերջին հաշվով, իշխանության լծակների մոտ հայտնված նոր ուժերը նախկիններին հաղթեցին պնդելով, որ վերջիններս ազգային իշխանություն չեն, կենտրոնի դրածո են եւ չեն կարող ծառայել ժողովրդին: Ահա այդ կարգախոսներն էին, որ ոգեւորեցին ժողովրդին, այլ ոչ միայն Արցախի հիմնահարցի լուծման ակնկալիքը: Նախկին համակարգում դժգոհություններ կային, հիմա դժգոհում են բոլորը եւ ամեն ինչից: Մարդկանց մոտ հարց է առաջանում. ո՞ր մեկի կամ հանուն ինչի՞ պետք է այսքան զրկանք կրեն՝ հանապազօրյա հացը հայթայթելու, ջեռուցում, լույս ու գազ չունենալու, աշխատավարձ չստանալու, համեմատաբար բարեկեցիկ կյանքից չքավորության եզրին հասնելու, սոցիալապես եւ իրավականորեն անպաշտպան մնալու: Ստացվել է շատ տարօրինակ իրավիճակ, կյանքը հիմնովին վատացել է, իսկ իշխող ուժի պրոբլեմները մնացել են անփոփոխ:

Առաջվա պես իշխող ուժը գտնում է, որ ժողովուրդը լավ չի հասկանում իրեն, բողոքում է, որ երկրում անիշխանություն է: Երբ կոմունիստներն աղաղակում էին նրանով, որ իրենք են սկսել վերակառուցումը, հիմա ՀՀՇ-ն հայտարարում է, որ ընդդիմությունն իր գոյությամբ իրեն է պարտական, որ իրենք են բարեփոխումների միակ ջատագովը: Առաջվա պես ընդդիմությունը պնդում է, որ զրկված է երեւույթների ընթացքի վրա ներազդելու ռեալ հնարավորությունից, իսկ մտավորականությունն էլ հետզհետե իշխանությունների հանդեպ հանդես է գալիս որպես ընդդիմություն: Առաջվա պես խորանում է՝ անջրպետը իշխանությունների եւ ժողովրդի միջեւ:

Ահա այս վիճակում է, որ խոր վտանգ է առաջանում այն ուժի ակտիվացմանը, որը կարող է հետ շրջել պատմական բնականոն ընթացքը, կամ, որ պակաս վտանգավոր չէ, կարող է առաջանալ այսպես կոչված ուժեղ ձեռքի անհրաժեշտություն:

Հետեւաբար հիմքեր կան ենթադրելու, որ ձեւավորվող իշխանության համակարգը կարող է վտանգվել: Ինչ խոսք, ռեալ (գործադիր) իշխանությունը գտնվում է հանրապետության նախագահի ձեռքերում: Պարզ է, որ նախագահը միայնակ չէ, նա ունի (պետք է ունենա) իր այսպես ասած թիմը եւ դա բնական է: Սակայն գնալով համոզվում ենք, որ այդ թիմը, որպես ամբողջություն, առ այժմ հանդես չի գալիս: Իր իմացությամբ, փորձով, պատասխանատվության զգացումով կարծես նա պատրաստ չէ լուծելու ծառացած դժվարագույն խնդիրները: Իհարկե դժվար է գուշակել, թե ինչ ուղղությամբ կզարգանան իրադարձությունները: Ես տեսնում եմ երեք տարբերակ:

Կամ նախագահը կփոխի թիմի ձեւավորման անձնական նվիրվածության սկզբունքը, կհրաժարվի այն մոտեցումից, որ թիմում կարող են տեղ ունենալ միայն նրանք, որոնց ճանաչում եւ վստահում է եւ կամ որոնք շարժման մասնակից են եղել: Նոր սկզբունքով ձեւավորված նախագահական թիմը անկասկած կբռնի փոխզիջման ուղին, կնպաստի նախագահի շուրջ այն ցանկալի միջավայրի ձեւավորմանը, առանց որի հնարավոր չէ գործի դնել ազգի ողջ մտավոր ներուժը:

Հասկանալի է, որ նման մոտեցումը նախագահից կպահանջի չափազանց լարված, զոր ու գիշեր աշխատելու ռեժիմ:

Երկրորդ տարբերակը այսպես կոչված ուժեղ ձեռքի իշխանության հաստատման ճանապարհն է: Ի միջի այլոց, նման միտումների մասին է խոսում ներքին գործերի նախարարի վերջերս ծավալած գործունեությունը:

Այսօր հանրապետությունում ստեղծվում են ներքին գործերի ռեգիոնալ վարչություններ եւ երեւակայությունը հասել է նրան, որ այս բացահայտ անօրինականությունը ներկայացվում է որպես հանրապետության վարչատարածքային նոր գավառային կառույցի առանցք:

Սկզբունքորեն միայն ողջունել կարելի է ներքին գործերի նախարարի բարի ձգտումները հանրապետությունում կարգ ու կանոն հաստատելու գործում: Բայց շատ վտանգավոր է, երբ ներքին գործերի նախարարը փորձում է իրեն վերագրել «պետությունը փրկողի» առաքելությունը, հանդես գալ որպես երկրորդ ազդեցիկ դեմք, դուրս մնալով որեւէ հսկողությունից:

Կա նաեւ երրորդ տարբերակը:

Իշխող քաղաքական խմբավորումը խոստովանում է, որ իր տեղում չէ եւ հոժարակամ թողնում է քաղաքական ասպարեզը: Առաջին հայացքից նման խիզախ քայլը իրականում խիստ անբարոյական է, քանի որ այդ խմբավորումը չափից շատ բան վերցնելով իր վրա, ուղղակի մեկուսացրել է մյուս քաղաքական եւ անկախ ուժերին մասնակցելու պետության կայացմանը առնչվող բախտորոշ խնդիրների լուծմանը: Կարծում եմ կարեւոր է ընտրել այն տարբերակը, որը կապահովի իշխանությունների հաջորդայնությունը: Իսկ դա առաջին տարբերակն է:

Կրկնում եմ, ներկա պրոբլեմների արմատը թաքնված չէ նրանում, թե իբր ճիշտ չէր նախագահական համակարգի հաստատումը, կամ էլ նրանում, թե իբր այն քաղաքական ուժը չէ որ պետք իշխի: Պատճառը նրանում է, որ կայացող պետության ղեկավարը համառորեն չի ցանկանում վեր կանգնել իր կուսակցական պատկանելությունից, համախմբել իր շուրջը ազգի կարող ուժերին, նպաստել հավասար պայմանների ստեղծմանը բոլոր քաղաքական ուժերի ձեւավորման ու գործունեության համար, հաշվի նստել հասարակական կարծիքի հետ եւ աշխատել բաց: Իմ խոր համոզմամբ, եթե այս ամենը տեղի ունենա, ժողովուրդը կդիմագրավի դժվարությունները, հավատով կլցվի դեպի նոր կարգերի հաստատումը եւ կույր չի գնա ձեր ակնարկած ռեւանշիստական ուժերին:

– Վերջերս հրապարակվեց ՀՀՇ վարչության եւ պատգամավորական խմբակցության հայտարարությունը: Ինչպե՞ս եք գնահատում այն:

– Այդ հայտարարությունը այնքան մակերեսային է կազմված, որ ըստ իս, հարկ չկա այլեւս խորությամբ վերլուծելու:

Ես այն ընկալել եմ որպես կամակոր, ինքնահավան, սահմանափակ մի խումբ «տերերի» հուսահատ ճիչ: Ենթադրում եմ, որ ինչպես ՀՀՇ վարչությունում, այնպես էլ խմբակցությունում կան սթափ մտածողներ, որոնք չեն կիսում հայտարարության ուղղվածությունը: Թերեւս չարժե հասարակական կարծիքը շեղել դեպի այդ, ըստ էության, անբովանդակ փաստաթուղթը: ■

digitised by A.R.A.R.@

Լուրեր-Հռով

Գործադիր մարմինների դերը օս-ինգուշական հակամարտության մեջ

«Ազատություն» կայանին տված հարցազրույցում Ռուսաստանի ԳԽ մի խումբ պատգամավորներ մեղադրել են Ռուսաստանի գործադիր իշխանություններին օս-ինգուշական հակամարտությունը կանխելու գործում մեծ թերացումների մեջ: Պատգամավորների կարծիքով, Հյուսիսային Օսիայում ռուսական զորքերի հրամանատար գեներալ Ֆիլատովի ելույթն օսական հեռուստատեսությամբ ուղղակի ազդանշան էր արյունահեղություն սկսելու համար:

Էդուարդ Շեւարդնաձե. Աբխազիայի հարցը միայն ռազմական ճանապարհով

Վրացական ռադիոյին դեկտեմբերի 7-ին տված հարցազրույցում է. Շեւարդնաձեն հայտարարել է, թե Աբխազիայի հարցի խաղաղ կարգավորման բոլոր միջոցներն արդեն փորձվել են. «Աբխազիայի պատերազմը մենք սիրով ենք ավարտել ամենակարճ ճանապարհով: Այսօր մենք ունենք եւ պրոֆեսիոնալ զինվորականներ եւ զենք»: Շեւարդնաձեի խոսքերով, Աբխազիայի ինքնավարությունը պահպանվելու է, Սուխումում ստեղծվել է Աբխազիայի նոր կառավարություն: Աբխազները ստեղծել են Ազգային փրկության կոմիտե:

Ուկրաինական ազգային պրեզերվատիվ

Սպիդի դեմ պայքարի միջազգային օրն Ուկրաինայի համաճարակաբանության կայանի պատասխանատու մի աշխատող հայտարարել է, թե շուտով կարտադրվեն սեփական ազգային պրեզերվատիվներ: Թե ինչով է այն տարբերվում Ռուսաստանում արտադրվողից, չի նշվում: Միգուցե նրա վրա ազգային սիմվոլիկայով պատկերներ կլինեն: Այդ դեպքում այն նույնքան հաճելի հուշանվեր կարող է լինել, որքան տաքդեղով օղին:

Մահանալուց առաջ ձեռք բերեք արժեթղթեր

Քանի որ Լիտվայում մահանալն այսօր ավելի էժան չի նստի, քան ապրելը, այստեղ լայն տարածում են գտնում հուղարկավորության բաժնետիրական ընկերությունները: Բաժնետերերը կարող են իրենք իրենց համար ընտրել ծիսակատարությունը: Որքան բարձր լինի բաժնեթղթի գինը, այնքան ավելի մեծ հարգանքով այն աշխարհ կճանապարհվի դրա տերը:

Նախիջեւանը նույնպես պետություն է

«Ազատություն» կայանին տված հարցազրույցում Նախիջեւանի ղեկավար Ալիեւը հայտարարել է, որ «Նախիջեւանը պետություն է Ադրբեջանի կազմում, պետությանը հատուկ բոլոր հատկանիշներով հանդերձ»: Ալիեւը դատապարտել է Ադրբեջանի ժողճակատի գործունեությունը Նախիջեւանի տարածքում, իսկ նրա զինվորական կազմավորումները որակել իբրեւ անօրինական: Նա դժգոհություն է հայտնել նաեւ Նախիջեւանի եւ նրա ղեկավարության նկատմամբ Բաքվի իշխանությունների գրաված դիրքից:

Չզուսպեք, վերակառուցումը նոր է սկսվում

Ինչպես հաղորդում է RFI կայանը, Բրազիլիայում ելույթներով հանդես եկող նախկին ԽՍՀՄ նախագահ Միխայիլ Գորբաչովը հայտարարել է, որ «վերակառուցումը նախկին ԽՍՀՄ տարածքներում դեռ նոր է սկսվում, բայց ցավոք, Ռուսաստանում տնտեսական բարեփոխումներն ընթանում են սխալ ուղղով»: Երբ հավատանք նախկին նախագահին, ապա «վերակառուցման» ամենից իսկ ողբերգական հետեւանքները ընդամենը նախերգանքն են անկանխելի իրադարձությունների համար:

Մշակույթ

Փարիզի քաղաքապետարանի նոր գիրքը. «Հայաստան»

Նոյեմբերի 19-ին Փարիզի քաղաքապետ Ժակ Շիրակն Անիի Մայր տաճարի 1000-ամյակի առթիվ երեկույթ կազմակերպեց հայ համայնքի պատվին: Այդ առիթով «Պարի տես դ'աֆիշ» հրատարակչությունը Փարիզի քաղաքապետարանի հետ համատեղ լույս ընծայեց «Հայաստան» պատկերազարդ գիրքը, որը կրում է «Հազար տարի առաջ. Անի» խորագիրը: Գրքի ստեղծմանը մասնակցել են Ժերար Պետրոսյանը, Գրիգոր Պըլտյանը, Ժան-Մարի Գառզուն, Շառլ Դեդեյանը, Ժերարա Դեդեյանը, Սիրարփի Տեր-Ներսիսյանը, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, Ժան-Կլոդ Քեբաբջյանը, Ժան-Պիեռ Մահեն, Կլոդ Մութաֆյանը, Ժան-Միշել Թիերին, Բեռնար Ուտիեն, Պողոս-Լեւոն Զեքիյանը եւ ուրիշներ: Գլխավոր խմբագիրն է Աննի Պերեսը:

Գիրքը բացվում է երեկույթի ժամանակ Ժակ Շիրակի ունեցած ելույթով: Նշելով, որ Բագրատունյաց մայրաքաղաք Անիում 1000 տարի առաջ կառուցվեց սուրբ Գրիգոր Լուսավորչին նվիրված տաճարը, նա միաժամանակ հիշատակում է Հայաստանի հետագա փառք պատմությունը, ֆրանս-հայկական շուրջ հազարամյա սերտ կապերը, հայ ճարտարապետության ազդեցությունը ռոմանական արվեստի վրա եւ այլն: Վերջում նա շնորհակալություն է հայտնում Ֆրանսիայի բարգավաճմանն իր նպաստը բերած հայ համայնքին: Տպագրված է Հայաստանի նախագահ Լեւոն-Տեր Պետրոսյանի պատասխան խոսքը, որտեղ նա նշում է ֆրանս-հայկական կապերի վաղեմությունը եւ նկարագրում Հայաստանի ներկա վիճակը:

Շառլ Դեդեյանն իր հոդվածում այժմ Ֆրանսիայում շուրջ 400 հազար հայերի ներկայությունը բացատրում է հայ-ֆրանսիական առանձնահատուկ հարաբերություններով: Ժերար Պետրոսյանը գրել է Հայաստանի պատմության հնագույն շրջանի մասին: Ժերար Դեդեյանի հոդվածները նվիրված են Բագրատունյաց զահատոհմին եւ խաչակիրների ժամանակաշրջանին: Կլոդ Մութաֆյանը գրել է Կիլիկիայի հայոց թագավորության, իսկ Ժան-Միշել Թիերին Անի քաղաքի մասին: Ֆրանսուա Ֆեծտյոյի հոդվածը նվիրված է Օսմանյան կայսրությունում հայերի վիճակին, Ժան Մարի Գառզուի հոդվածը՝ հայերի ցեղասպանությանը: Ժակ Շիրակը հանդես է եկել հայ կամավորներին նվիրված ակնարկով: Ժան-Կլոդ Քեբաբջյանը գրել է 1992 թ. փետրվարին Փարիզի 9-րդ շրջանի քաղաքապետարանում բացված «Հայերի Փարիզը (1922-92)» գեղանկարչական ու լուսանկարչական ցուցահանդեսի մասին: Ֆիլիպ Ռոբրինն իր հոդվածում պատմում է Միսաք Մանուշյանի եւ նրա խմբի մասին: Ժան-Պիեռ Մահեի հոդվածը նվիրված է հայոց լեզվի, գրի ու գրականության պատմությանը: Տպագրված են հոդվածներ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի «Հայ հին թարգմանական գրականություն» (Երեւան, 1984 թ) գրքից: Գրիգոր Պըլտյանը հանդես է եկել «Հայաստանի եւ սփյուռքի 19-20-րդ դդ. գրականությանը եւ արվեստին նվիրված համառոտ ակնարկով: Զետեղված է մի հատված Սիրարփի Տեր-Ներսիսյանի «Մխիթարյանների գրադարանի 12, 13, 14-րդ դդ. հայերեն պատկերազարդ ձեռագրեր» գրքից (Փարիզ, 1937):

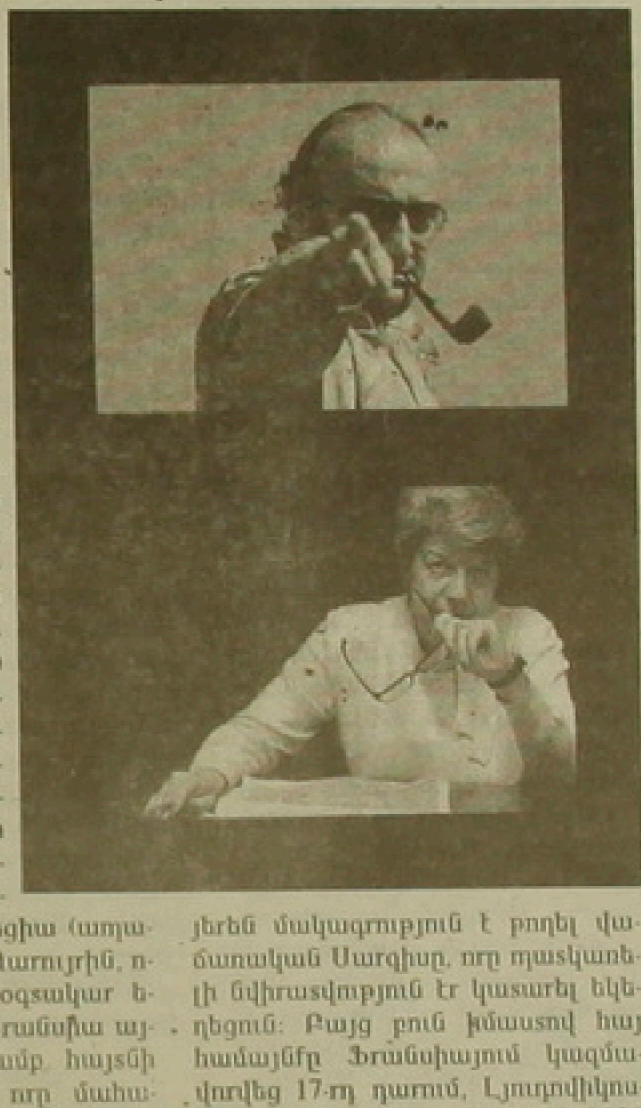

Բեռնար Ուտիեն նյութ է գրել հայ միջնադարյան եւ ժամանակակից երաժշտության վերաբերյալ: Պողոս-Լեւոն Զեքիյանը «Սահմանային քրիստոնեություն» հոդվածում պատմում է Հայաստանում քրիստոնեության տարածման, Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու ծեսերի, պատարագի առանձնահատկությունների մասին:

Ժերար Պետրոսյանի հոդվածում խոսվում է Ֆրանսիայի հայ համայնքի պատմության մասին: Գաղիայում (ապագա Ֆրանսիայում) հայտնի առաջին հայը եղել է ճարտասան Պարույրը, որն Աթենքում ուսանել էր Հռոմի ապագա կայսր Հուլիանոսի հետ (3-րդ դար): Գաղիայի կառավարիչ նշանակված Հուլիանոսը Լյուտեցիա (ապագա Փարիզ) հրավիրեց Պարույրին, որի խորհուրդները շատ օգտակար եղան: Հաջորդ դարում Ֆրանսիա այցելեց իր առաքինությամբ հայտնի Գրիգոր եպիսկոպոսը, որը մահացավ 404 թ. Տալար վայրում: Գրեգուար դ'Տուրը (6-րդ դար) իր «Ֆրանկների պատմության» մեջ հիշատակում է Հայաստանը եւ պատմում 571թ. ապստամբության մասին, քանզի Տուր քաղաքում հանգիստ եւ զբոսնել էր Սիմոն եպիսկոպոսի հետ: 807 թ. խալիֆ Հարուն Ալ Ռաշիդի՝ Կառլոս Մեծին ուղարկած դեսպանության կազմում եղել են հայեր: Դրանից առաջ Կառլոս Մեծի մերձավորներից մեկը հայազգի Օդո լը Մեսենին Էքս լա Շապելի հեղինակին, հրավիրեց կառուցելու Ժերմինյի դե Պրեի եկեղեցին: Վերջինիս հատակագիծը կազմվեց Էջմիածնի Մայր տաճարի նմանությամբ, իսկ կառուցումն իրագործվեց 806-811 թթ.: Օսոնի մեծ ճեմարանի գրադարանի 9-րդ դարի վերջին արտագրված մի մասյանում եղել է լատիներեն-հայերեն բառատետր: Կիլիկյան Հայաստանի ժամանակներում ֆրանս-հայկական կապերն ավելի սերտացան: 1314 թ. առաջինները Կիլիկիա եկած Մոնպելիե քաղաքի վաճառականները սկզբնավորեցին երկու երկրների առեւտուրը: Իսկ 1435 թ. Բուրժ քաղաքում Ֆրանսիայի թագավորը հայ վաճառականներին ընդունեց նորաստեղծ առեւտրի պալատում: Բուրժի տաճարի սյուներից մեկի վրա հայերեն մակագրություն է թողել վաճառական Սարգիսը, որը պատկանելի նվիրատվություն էր կատարել եկեղեցուն: Բայց բուն իմաստով հայ համայնքը Ֆրանսիայում կազմավորվեց 17-րդ դարում, Լյուդովիկոս 13-րդի եւ կարդինալ Ռիշըլյեի 1629 թ. հովարտակից հետո: Այդ երկրում թույլատրել էին, որ Արեւելքի հետ առեւտուր կարելի է դյուրությամբ զարգացնել հայերի շնորհիվ: 1669 թ. հայերին Մարսելի քաղաքացիություն շնորհվեց այնտեղ բնակվելու, ամուսնանալու եւ անշարժ կայք ձեռք բերելու պայմանով: Մեկ տարի անց մոտ 400 հայ առեւտրականներ էին ապրում այդ քաղաքում իրենց ընտանիքներով: Կար նույնիսկ Լ'Արմենի փողոց, իսկ Ոսկան Երեւանցին Լոնժ փողոցում տպարան հիմնեց: Պասկալ (Հարություն) անունով հայը 1654 թ. Մարսելում բացեց Ֆրանսիայում առաջին սրճարանը, 1672 թ. այն փոխադրելով Փարիզ: Նոր ըմպելիքը՝ սուրճը, արագորեն տարածվեց: Ավելի ուշ մածունը Ֆրանսիայում տարածեց Արամ անունով հայը: 1920-ական թթ. նա խանութ ուներ Սորբոնի փողոցի թիվ 8 տանը, որտեղ էլ պատրաստում էր մածունը:

Հայտնի պետական գործիչ Կոլբերը 1669 թ. Կոստանդնուպոլսի Բերա թաղամասում դիվանագիտական նպատակներով բացեց թարգմանների պատրաստման դպրոցը, որը 1700 թ. փոխադրվեց Փարիզ Լյուդովիկոս Մեծի վարժարանի ճիզվիտների մոտ: Պետության միջոցներով այնտեղ 12 հայ երիտասարդներ ուսումնասիրում էին կրոն, գրականություն, արեւելյան լեզուներ, որպեսզի հայրենիք վերադառնալուց հետո դառնան միսիոներներ կամ թարգմանիչներ: 1873 թ. վարժարանը միաձուլվեց Արեւելյան կենդանի լեզուների դպրոցի հետ: 1795 թ. հիմնված այդ դպրոցում 19-րդ դարի սկզբներին հայերեն էր դասավանդում հայազգի Ժակ Շահանը: 1812 թ. փետրվարին կայսերական հրամանագրով ժամանակավոր դասընթացը վերափոխվեց հայոց լեզվի ամբիոնի: Դա Ֆրանսիայի հայագիտական դպրոցի ծնունդն էր, որի հետ էին կապված Լը Վայան դը Ֆլորիվալի, Էդուարդ Դյուլորիեի, Օգյուստ Կարիերի, Վիկտոր Լանգլուայի, Անտուան Մեյեի, Ֆրեդերիկ Մակլերի, Ժորժ Դյումեզիլի, Լուի Մարիեսի, Ֆրեդերիկ Ֆեյդիի եւ այլոց անունները: 1840-ական թթ. սկզբներին տասնյակ հայ ուսանողներ էին ապրում Փարիզում: Այդ պատճառով Մխիթարյան միաբանության հայրերը որոշեցին այնտեղ փոխադրել Պեդուայի իրենց դպրոցը: 1846 թ. Փարիզում բացվեց Սամուել-Մուրադյան վարժարանը, գործելով մինչեւ 1870 թ. իրադարձությունները: 1929 թ. վարժարանը վերաբացվեց Սեւրում, բայց այժմ կրկին փակված է:

1862 թ. Նապոլեոն 3-րդ կայսեր հովանավորությամբ Սուլթան Աբդուլ Ազիզը հրաժարվեց 150 հազարանոց բանակով դեպի Զեյթուն արշավելու մտադրությունից, իսկ ֆրանս-պրուսական պատերազմի ժամանակ Զեյթունի հայերը մոտ 100 մարդուց բաղկացած ջոկատ կազմեցին եւ մարտնչում էին ֆրանսիական բանակի շարքերում:

«Հայաստան» գրքի լուսանկարների ընտրությունը կատարել է Աննա Դյասկինան: Գրքի վերջում զետեղված են կենսագրական տեղեկություններ մեր օրերի նշանավոր ֆրանսահայերի մասին, ինչպես նաեւ համառոտ մատենագրական ցանկ: Տպագրված է Փարիզի եւ շրջակա քաղաքների հայկական եկեղեցիների, դպրոցների, կարեւոր ընկերությունների մամուլի եւ ռադիոկայանների ցանկը, դրանց հասցեներով հանդերձ:

ՊԵՏՐՈՍ ԲԵՇԻՐՅԱՆ

ԱԶԳ - ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԳԱՐՐԻ ԿԱՍՊԱՐՈՎԸ ԿԽԱՂԱ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ֆրանսիայի շախմատային ֆեդերացիայից ստացված հաղորդման համաձայն, աշխարհի չեմպիոն Գարրի Կասպարովը համաձայնություն է տվել եկող տարվա մայիսին հանդես գալու այդ երկրի թիմային առաջնությունում, պաշտպանելով «Օսեր» ակումբի պատիվը: Նախատեսվում է նաեւ, որ մրցաշարում կխաղան օտարերկրյա եւս երկու նշանավոր շախմատիստներ՝ Անատոլի Կարպովը «Բելֆոր»-ի, Վիշվանաթան Անանդը՝ «Լիոն»-ի կազմում: Ֆրանսիացիները բանակցություններ են վարում նաեւ Գատա Կամսկու եւ Վալերի Սալովի հետ: Այնպես որ Ֆրանսիայի առաջնությունը կարող է վերածվել առաջատար գրոսմայստերների մի իսկական շախահանդեսի:

Իսկ այդ ընթացքում Ֆրանսիայի քաղաքացի հանդիսացող ամենանշանավոր շախմատիստը՝ Բորիս Սպասկին, ավարտելով մենամարտը Ֆիշերի դեմ, պայմանագիր է կնքել Յուդիթ Պոլգարի հետ առաջիկա հունվարին մրցախաղ անցկացնելու մասին: Այո, բոլորը խոսում էին հանրահայտ շախմատիստուհու հետ ամերիկացու հանդիպման շուրջը, իսկ իրականում խաղասեղանի առջեւ պետք է նստի Սպասկին: Ինչ վերաբերում է Ֆիշերին, ապա նրա համար այժմ օրակարգի խնդիր է Վիշվանաթան Անանդի հետ մենամարտը: Հնդկաստանի շախմատային ֆեդերացիայի ներկայացուցչի ասելով, Ֆիշերի հետ համաձայնեցված են մրցախաղին առնչվող համարյա բոլոր հարցերը, այդ թվում՝ մրցանակային գումարը (3 միլիոն դոլլար): Ճիշտ է, ամերիկացին կտրուկ առարկում է Հնդկաստանի տարածքում խաղալու գաղափարին:

Իսկ ինչ վերաբերում է շախմատասերների երազած Կասպարով-Ֆիշեր մենամարտին, աշխարհի չեմպիոնը երկու օր առաջ հայտարարեց, որ ինքը պաշտոնական որեւէ առաջարկ չի ստացել: «Երբ նման լուրջ առաջարկ լինի, ես դա ինձ համար նվեր կհամարեմ», նշեց Կասպարովը:

Կարելի է եզրակացնել, որ երկու չեմպիոնների մրցախաղը, թեեւ ոչ ամենամոտ ապագայում, միանգամայն հնարավոր է:

Գ. Դ.

Անպարտելի «Միլան»ը

Տեղի ունեցան եվրոպական գավաթների հերթական հանդիպումները:

Չեմպիոնների լիգայի խմբային մրցաշարերում թիմերն անցկացրին 2-րդ տուրի հանդիպումները: 1-ին խմբում ընդգրկված ԲԿՄԱ-ն (Ռուսաստան) սեփական հարկի տակ նախատեսված հանդիպումներն անցկացնում է Գերմանիայում: Բոխում քաղաքում ԲԿՄԱ-ն հյուրընկալվեց «Գլազգո Ռեյնջերս»-ին: 13-րդ րոպեին Ֆերգյուսոնի խփած միակ գնդակը 1:0 հաշվով հաղթանակ բերեց շոտլանդացիներին:

Նույն խմբում ընդգրկված Ֆրանսիայի «Օլիմպիկ» թիմը Մարսելում 3:0 հաշվով հաղթեց Բելգիայի «Բրյուգե»-ին: Այստեղ 45-րդ րոպեին 11 մ հարվածով հաշիվը բացեց Սոզեն, այնուհետեւ 10-րդ եւ 25-րդ րոպեներին աչքի ընկավ Բոկսիչը:

1-ին խմբի մրցաշարային աղյուսակը

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Օլիմպիկ	2	1	1	0	5-2	3
2. Գլազգո	2	1	1	0	3-2	3
3. Բրյուգե	2	1	0	1	1-3	2
4. ԲԿՄԱ	2	0	0	2	0-2	0

2-րդ խումբ

«Էյնդհովեն» (Հոլանդիա) - «Միլան» (Իտալիա) 1:2 (Ռայկաարդ, Սիմոնե, Ռոմարիո)

«Գյոթեբորգ» (Շվեդիա) - «Պորտո» (Պորտուգալիա) 1:0

2-րդ խմբի մրցաշարային աղյուսակը

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Միլան	2	2	0	0	6-1	4
2. Գյոթեբորգ	2	1	0	1	1-4	2
3. Էյնդհովեն	2	0	1	1	3-4	1
4. Պորտո	2	0	1	1	2-3	1

Թենիս

Աղասին պարտվում է

Մյունխենում շարունակվող Մեծ սաղավարտի գավաթի խաղարկության հերթական փուլում անհաջողության մատնվեց Անդրե Աղասին, որը զիջեց Մայքլ Չանգին: Շտիխը (Գերմանիա) հաղթեց Էդբերգին (Շվեդիա): Մակէնրոյը (ԱՄՆ) առավելության հասավ շվեդացի մեկ այլ թենիսիստի՝ Նիկլաս Կուլտիի նկատմամբ:

Բաժինը վարում է ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Լուրերի ժամ

Գործադիր մարմինների դերը օս-ինգուշական հակամարտության մեջ

«Ազատություն» կայանին տված հարցազրույցում Ռուսաստանի ԳԽ մի խումբ պատգամավորներ մեղադրել են Ռուսաստանի գործադիր իշխանություններին օս-ինգուշական հակամարտությունը կանխելու գործում մեծ թերացումների մեջ: Պատգամավորների կարծիքով, Հյուսիսային Օսիայում ռուսական զորքերի հրամանատար գեներալ Ֆիլատովի ելույթն օսական հեռուստատեսությամբ ուղղակի ազդանշան էր արյունահեղություն սկսելու համար:

Էդուարդ Շեւարդնաձե. Աբխազիայի հարցը միայն ռազմական ճանապարհով

Վրացական ռադիոյին դեկտեմբերի 7-ին տված հարցազրույցում է. Շեւարդնաձեն հայտարարել է, թե Աբխազիայի հարցի խաղաղ կարգավորման բոլոր միջոցներն արդեն փորձվել են. «Աբխազիայի պատերազմը մենք ստիպված ենք ավարտել ամենակարճ ճանապարհով: Այսօր մենք ունենք եւ պրոֆեսիոնալ զինվորականներ եւ զենք»: Շեւարդնաձեի խոսքերով, Աբխազիայի ինքնավարությունը պահպանվելու է, Սուխումում ստեղծվել է Աբխազիայի նոր կառավարություն: Աբխազները ստեղծել են Ազգային փրկության կոմիտե:

Ուկրաինական ազգային պրեզերվատիվ

Սպիդի դեմ պայքարի միջազգային օրն Ուկրաինայի համաճարակաբանության կայանի պատասխանատու մի աշխատող հայտարարել է, թե շուտով կարտադրվեն սեփական ազգային պրեզերվատիվներ: Թե ինչով է այն տարբերվում Ռուսաստանում արտադրվողից, չի նշվում: Միգուցե նրա վրա ազգային սիմվոլիկայով պատկերներ կլինեն: Այդ դեպքում այն նույնքան հաճելի հուշանվեր կարող է լինել, որքան տաքդեղով օղին:

Մահանալուց առաջ ձեռք բերեք արժեթղթեր

Քանի որ Լիտվայում մահանալն այսօր ավելի էժան չի նստի, քան ապրելը, այստեղ լայն տարածում են գտնում հուղարկավորության բաժնետիրական ընկերությունները: Բաժնետերերը կարող են իրենք իրենց համար ընտրել ծիսակատարությունը: Որքան բարձր լինի բաժնեթղթի գինը, այնքան ավելի մեծ հարգանքով այն աշխարհ կճանապարհվի դրա տերը:

Նախիջեւանը նույնպես պետություն է

«Ազատություն» կայանին տված հարցազրույցում Նախիջեւանի ղեկավար Ալիեւը հայտարարել է, որ «Նախիջեւանը պետություն է Ադրբեջանի կազմում, պետությանը հատուկ բոլոր հատկանիշներով հանդերձ»: Ալիեւը դատապարտել է Ադրբեջանի ժողճակատի գործունեությունը Նախիջեւանի տարածքում, իսկ նրա զինվորական կազմավորումները որակել իբրեւ անօրինական: Նա դժգոհություն է հայտնել նաեւ Նախիջեւանի եւ նրա ղեկավարության նկատմամբ Բաքվի իշխանությունների գրաված դիրքից:

Զգուշացեք, վերակառուցումը նոր է սկսվում

Ինչպես հաղորդում է RFI կայանը, Բրազիլիայում ելույթներով հանդես եկող նախկին ԽՍՀՄ նախագահ Միխայիլ Գորբաչովը հայտարարել է, որ «վերակառուցումը նախկին ԽՍՀՄ տարածքներում դեռ նոր է սկսվում, բայց ցավոք, Ռուսաստանում տնտեսական բարեփոխումներն ընթանում են սխալ ուղիով»: Եթե հավատանք նախկին նախագահին, ապա «վերակառուցման» [illegible] իսկ ողբերգական հետեւանքները ընդամենը նախերգանքն են անկանխելի իրադարձությունների համար:

Մշակույթ

Փարիզի քաղաքապետարանի նոր գիրքը. «Հայաստան»

Նոյեմբերի 19-ին Փարիզի քաղաքապետ Ժակ Շիրակն Անիի Մայր տաճարի 1000-ամյակի առթիվ երեկույթ կազմակերպեց հայ համայնքի պատվին: Այդ առիթով «Պարի տետ դ'աֆիշ» հրատարակչությունը Փարիզի քաղաքապետարանի հետ համատեղ լույս ընծայեց «Հայաստան» պատկերազարդ գիրքը, որը կրում է «Հազար տարի առաջ. Անի» խորագիրը: Գրքի ստեղծմանը մասնակցել են Ժերար Պետրոսյանը, Գրիգոր Պըլտյանը, Ժան-Մարի Գառզուն, Շառլ Դեդեյանը, Ժերարա Դեդեյանը, Սիրարփի Տեր-Ներսիսյանը, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, Ժան-Կլոդ Քեբաբջյանը, Ժան-Պիեռ Մահեն, Կլոդ Մութաֆյանը, Ժան-Միշել Թիերին, Բեռնար Ուտիեն, Պողոս-Լեւոն Զեքիյանը եւ ուրիշներ: Գլխավոր խմբագիրն է Աննի Պերենը:

Գիրքը բացվում է երեկույթի ժամանակ Ժակ Շիրակի ունեցած ելույթով: Նշելով, որ Բագրատունյաց մայրաքաղաք Անիում 1000 տարի առաջ կառուցվեց սուրբ Գրիգոր Լուսավորչին նվիրված տաճարը, նա միաժամանակ հիշատակում է Հայաստանի հետագա փշոտ պատմությունը, ֆրանս-հայկական շուրջ հազարամյա սերտ կապերը, հայ ճարտարապետության ազդեցությունը ռոմանական արվեստի վրա եւ այլն: Վերջում նա շնորհակալություն է հայտնում Ֆրանսիայի բարգավաճմանն իր նպաստը բերած հայ համայնքին: Տպագրված է Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի պատասխան խոսքը, որտեղ նա նշում է ֆրանս-հայկական կապերի վաղեմությունը եւ նկարագրում Հայաստանի ներկա վիճակը:

Շառլ Դեդեյանն իր հոդվածում այժմ Ֆրանսիայում շուրջ 400 հազար հայերի ներկայությունը բացատրում է հայ-ֆրանսիական առանձնահատուկ հարաբերություններով: Ժերար Պետրոսյանը գրել է Հայաստանի պատմության հնագույն շրջանի մասին: Ժերար Դեդեյանի հոդվածները նվիրված են Բագրատունյաց գահատոհմին եւ խաչակիրների ժամանակաշրջանին: Կլոդ Մութաֆյանը գրել է Կիլիկիայի հայոց թագավորության, իսկ Ժան-Միշել Թիերին Անի քաղաքի մասին: Ֆրանսուա Ֆեժտյոյի հոդվածը նվիրված է Օսմանյան կայսրությունում հայերի վիճակին, Ժան Մարի Գառզուի հոդվածը՝ հայերի ցեղասպանությանը: Ժակ Շիրակը հանդես է եկել հայ կամավորներին նվիրված ակնարկով: Ժան-Կլոդ Քեբաբջյանը գրել է 1992 թ. փետրվարին Փարիզի 9-րդ շրջանի քաղաքապետարանում բացված «Հայերի Փարիզը (1922-92)» գեղանկարչական ու լուսանկարչական ցուցահանդեսի մասին: Ֆիլիպ Ռոբրիոն իր հոդվածում պատմում է Միսաք Մանուշյանի եւ նրա խմբի մասին: Ժան-Պիեռ Մահեի հոդվածը նվիրված է հայոց լեզվի, գրի ու գրականության պատմությանը: Տպագրված են հոդվածներ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի «Հայ հին թարգմանական գրականություն» (Երեւան, 1984 թ) գրքից: Գրիգոր Պըլտյանը հանդես է եկել «Հայաստանի եւ սփյուռքի 19-20-րդ դդ. գրականությունը եւ արվեստին նվիրված համառոտ ակնարկով: Զետեղված է մի հատված Սիրարփի Տեր-Ներսիսյանի «Մխիթարյանների գրադարանի 12, 13, 14-րդ դդ. հայերեն պատկերազարդ ձեռագրեր» գրքից (Փարիզ, 1937):

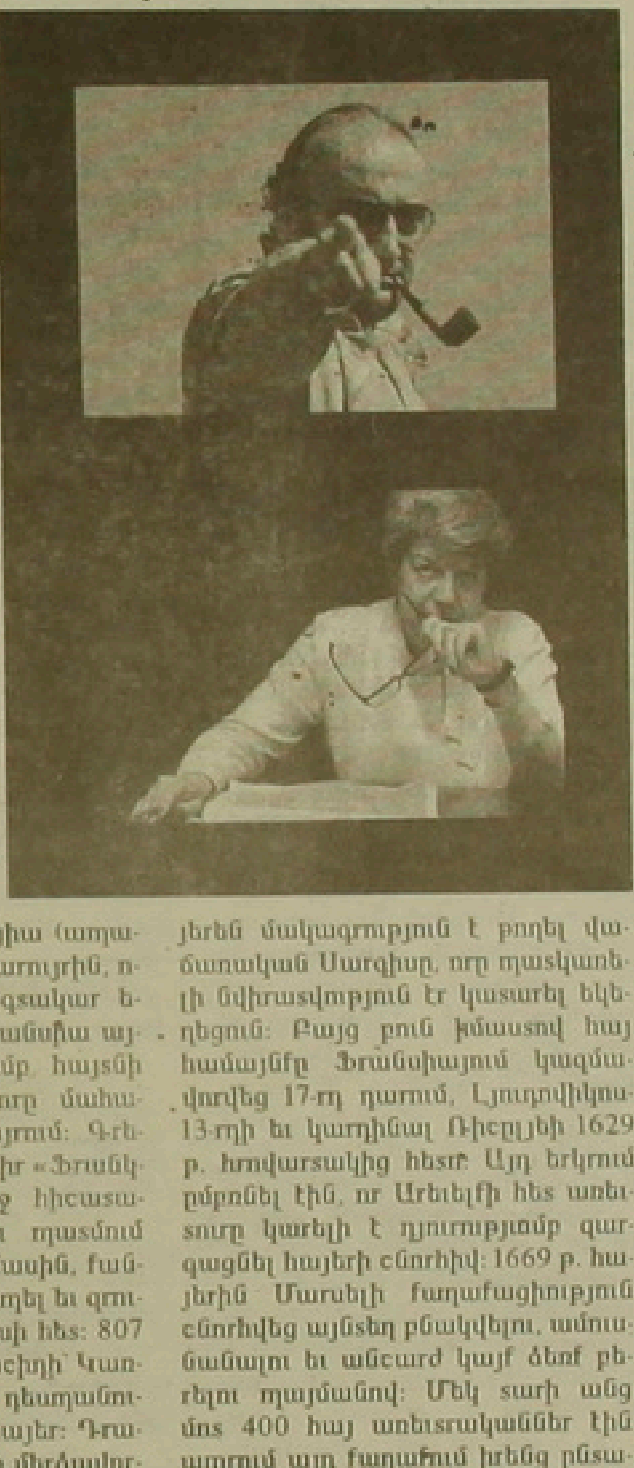

Բեռնար Ուտիեն նյութ է գրել հայ միջնադարյան եւ ժամանակակից երաժշտության վերաբերյալ: Պողոս-Լեւոն Զեքիյանը «Սահմանային քրիստոնեություն» հոդվածում պատմում է Հայաստանում քրիստոնեության տարածման, Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու ծեսերի, պատարագի առանձնահատկությունների մասին:

Ժերար Պետրոսյանի հոդվածում խոսվում է Ֆրանսիայի հայ համայնքի պատմության մասին: Գաղիայում (այսօրվա Ֆրանսիայում) հայտնի առաջին հայը եղել է ճարտասան Պարույրը, որն Աթենքում ուսանել էր Հռոմի ապագա կայսր Հուլիանոսի հետ (3-րդ դար): Գաղիայի կառավարիչ նշանակված Հուլիանոսը Լյուտեցիա (այսօրվա Փարիզ) հրավիրեց Պարույրին, որի խորհուրդները շատ օգտակար եղան: Հաջորդ դարում Ֆրանսիա այցելեց իր առաքինությամբ հայտնի Գրիգոր եպիսկոպոսը, որը մահացավ 404 թ. Տուր վայրում: Գրեգուար դը Տուրը (6-րդ դար) իր «Ֆրանկների պատմության» մեջ հիշատակում է Հայաստանը եւ պատմում 571թ. ապստամբության մասին, Ֆրանսիայի Տուր քաղաքում հանդիպել եւ զրուցել էր Սիմոն եպիսկոպոսի հետ: 807 թ. խալիֆ Հարուն Ալ Ռաշիդի՝ Կարլոս Մեծին ուղարկած դեսպանության կազմում եղել են հայեր: Դրանից առաջ Կարլոս Մեծի մերձավորներից մեկը հայազգի Օդո լը Մեսենին Էքս լա Շապելի հեղինակին, հրավիրեց կառուցելու Ժերմինյի դե Պրեի եկեղեցին: Վերջինիս հատակագիծը կազմվեց Էջմիածնի Մայր տաճարի նմանությամբ, իսկ կառուցումն իրագործվեց 806-811 թթ.: Օտոնի մեծ ճեմարանի գրադարանի 9-րդ դարի վերջին արտագրված մի մասյանում եղել է լատիներեն-հայերեն բառարան: Կիլիկյան Հայաստանի ժամանակներում ֆրանս-հայկական կապերն ավելի սերտացան: 1314 թ. առաջինները Կիլիկիա եկած Մոնպելյեի քաղաքի վաճառականները սկզբնավորեցին երկու երկրների առեւտուրը: Իսկ 1435 թ. Բուրժ քաղաքում Ֆրանսիայի թագավորը հայ վաճառականներին ընդունեց նորաստեղծ առեւտրի պալատում: Բուրժի տաճարի սյուներից մեկի վրա հայերեն մակագրություն է թողել վաճառական Սարգիսը, որը պատկառելի նվիրատվություն էր կատարել եկեղեցուն: Բայց բուն իմաստով հայ համայնքը Ֆրանսիայում կազմավորվեց 17-րդ դարում, Լյուդովիկոս 13-րդի եւ կարդինալ Ռիշըլյեի 1629 թ. հրովարտակից հետո: Այդ երկրում ընդունել էին, որ Արեւելքի հետ առեւտուրը կարելի է դյուրությամբ զարգացնել հայերի շնորհիվ: 1669 թ. հայերին Մարսելի քաղաքացիություն շնորհվեց այնտեղ բնակվելու, ամուսնանալու եւ անշարժ գույք ձեռք բերելու պայմանով: Մեկ տարի անց մոտ 400 հայ առեւտրականներ էին ապրում այդ քաղաքում իրենց ընտանիքներով: Կար նույնիսկ Լ'Արմենի փողոց, իսկ Ոսկան Երեւանցին Լոնժ փողոցում տպարան հիմնեց: Պասկալ (Հարություն) անունով հայը 1654 թ. Մարսելում բացեց Ֆրանսիայում առաջին սրճարանը, 1672 թ. այն փոխադրելով Փարիզ: Նոր ըմպելիքը՝ սուրճը, արագորեն տարածվեց: Ավելի ուշ մածունը Ֆրանսիայում տարածեց Արամ անունով հայը: 1920-ական թթ. նա խանութ ուներ Սորբոնի փողոցի թիվ 8 տանը, որտեղ էլ պատրաստում էր մածունը:

Հայտնի պետական գործիչ Կոլբերը 1669 թ. Կոստանդնուպոլսի Բերա թաղամասում դիվանագիտական նպատակներով բացեց թարգմանիչների պատրաստման դպրոցը, որը 1700 թ. փոխադրվեց Փարիզ Լյուդովիկոս Մեծի վարժարանի ճիզվիտների մոտ: Պետության միջոցներով այնտեղ 12 հայ երիտասարդներ ուսումնասիրում էին կրոն, գրականություն, արեւելյան լեզուներ, որպեսզի հայրենիք վերադառնալուց հետո դառնան միսիոներներ կամ թարգմանիչներ: 1873 թ. վարժարանը միաձուլվեց Արեւելյան կենդանի լեզուների դպրոցի հետ: 1795 թ. հիմնված այդ դպրոցում 19-րդ դարի սկզբներին հայերեն էր դասավանդում հայազգի Ժակ Շահանը: 1812 թ. փետրվարին կայսերական հրամանագրով ժամանակավոր դասընթացը վերափոխվեց հայոց լեզվի ամբիոնի: Դա Ֆրանսիայի հայագիտական դպրոցի ծնունդն էր, որի հետ էին կապված Լը Վայան դը Ֆլորիվալի, Էդուարդ Դյուլորիեի, Օգյուստ Կարիերի, Վիկտոր Լանգլուայի, Անտուան Մեյեի, Ֆրեդերիկ Մակլերի, Ժորժ Դյումեզիլի, Լուի Մարիեսի, Ֆրեդերիկ Ֆեյդիի եւ այլոց անունները: 1840-ական թթ. սկզբներին տասնյակ հայ ուսանողներ էին ապրում Փարիզում: Այդ պատճառով Մխիթարյան միաբանության հայրերը որոշեցին այնտեղ փոխադրել Պադուայի իրենց դպրոցը: 1846 թ. Փարիզում բացվեց Սամուել-Մուրադյան վարժարանը, գործելով մինչեւ 1870 թ. իրադարձությունները: 1929 թ. վարժարանը վերաբացվեց Սեւրում, բայց այժմ կրկին փակված է:

1862 թ. Նապոլեոն 3-րդ կայսեր հովանավորությամբ Սուլթան Աբդուլ Ազիզը հրաժարվեց 150 հազարանոց բանակով դեմի Զեյթուն արշավելու մտադրությունից, իսկ ֆրանս-պրուսական պատերազմի ժամանակվա Զեյթունի հայերը մոտ 100 մարդուց բաղկացած ջոկատ կազմեցին եւ մարտնչում էին ֆրանսիական բանակի շարքերում:

«Հայաստան» գրքի լուսանկարների ընտրությունը կատարել է Աննա Դյասկինան: Գրքի վերջում զետեղված են կենսագրական տեղեկություններ մեր օրերի նշանավոր ֆրանսահայերի մասին, ինչպես նաեւ համառոտ մատենագրական ցանկ: Տպագրված է Փարիզի եւ շրջակա քաղաքների հայկական եկեղեցիների, դպրոցների, կարեւոր ընկերությունների մամուլի եւ ռադիոկայանների ցանկը, դրանց հասցեներով հանդերձ:

ՊԵՏՐՈՍ ՔԵՇԻՇՅԱՆ

ԱԶԳ - ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԳԱՐՐԻ ԿԱՍՊԱՐՈՎԸ ԿԽԱՂԱ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ֆրանսիայի շախմատային ֆեդերացիայից ստացված հաղորդման համաձայն, աշխարհի չեմպիոն Գարրի Կասպարովը համաձայնություն է տվել եկող տարվա մայիսին հանդես գալու այդ երկրի թիմային առաջնությունում, պաշտպանելով «Օսեր» ակումբի պատիվը: Նախատեսվում է նաեւ, որ մրցաշարում կխաղան օտարերկրյա եւս երկու նշանավոր շախմատիստներ՝ Անատոլի Կարպովը «Բելֆոր»-ի, Վիշվանաթան Անանդը՝ «Լիոն»-ի կազմում: Ֆրանսիացիները բանակցություններ են վարում նաեւ Գատա Կամսկու եւ Վալերի Սալովի հետ: Այնպես որ Ֆրանսիայի առաջնությունը կարող է վերածվել առաջատար գրոսմայստերների մի իսկական շքահանդեսի:

Իսկ այդ ընթացքում Ֆրանսիայի քաղաքացի հանդիսացող ամենանշանավոր շախմատիստը՝ Բորիս Սպասկին, ավարտելով մենամարտը Ֆիշերի դեմ, պայմանագիր է կնքել Յուդիթ Պոլգարի հետ առաջիկա հունվարին մրցախաղ անցկացնելու մասին: Այո, բոլորը խոսում էին հանրահայտ շախմատիստուհու հետ ամերիկացու հանդիպման շուրջը, իսկ իրականում խաղատախտակի առջեւ պետք է նստի Սպասկին: Ինչ վերաբերում է Ֆիշերին, ապա նրա համար այժմ օրակարգի խնդիր է Վիշվանաթան Անանդի հետ մենամարտը: Հնդկաստանի շախմատային ֆեդերացիայի ներկայացուցչի ասելով, Ֆիշերի հետ համաձայնեցված են մրցախաղին առնչվող համարյա բոլոր հարցերը, այդ թվում՝ մրցանակային գումարը (3 միլիոն դոլլար): Ճիշտ է, ամերիկացին կտրուկ առարկում է Հնդկաստանի տարածքում խաղալու գաղափարին:

Իսկ ինչ վերաբերում է շախմատասերների երազած Կասպարով-Ֆիշեր մենամարտին, աշխարհի չեմպիոնը երկու օր առաջ հայտարարեց, որ ինքը պաշտոնական որեւէ առաջարկ չի ստացել: «Եթե նման լուրջ առաջարկ լինի, ես դա ինձ համար նվեր կհամարեմ», նշեց Կասպարովը:

Կարելի է եզրակացնել, որ երկու չեմպիոնների մրցախաղը, թեեւ ոչ ամենամոտ ապագայում, միանգամայն հնարավոր է:

Գ. Հ.

Անպարտելի «Միլան»ը

Տեղի ունեցան եվրոպական գավաթների հերթական հանդիպումները:

Չեմպիոնների լիգայի խմբային մրցաշարերում թիմերն անցկացրին 2-րդ տուրի հանդիպումները: 1-ին խմբում ընդգրկված ԲԿՄԱ-ն (Ռուսաստան) սեփական հարկի տակ նախատեսված հանդիպումներն անցկացնում է Գերմանիայում: Բոխում քաղաքում ԲԿՄԱ-ն հյուրընկալվեց «Գլազգո Ռեյնջերս»-ին: 13-րդ րոպեին Ֆերգյուսոնի խփած միակ գնդակը 1:0 հաշվով հաղթանակ բերեց շոտլանդացիներին:

Նույն խմբում ընդգրկված Ֆրանսիայի «Օլիմպիկ» թիմը Մարսելում 3:0 հաշվով հաղթեց Բելգիայի «Բրյուգե»-ին: Այստեղ 45-րդ րոպեին 11 մ հարվածով հաշիվը բացեց Սոզեն, այնուհետեւ 10-րդ եւ 25-րդ րոպեներին աչքի ընկավ Բոկսիչը:

1-ին խմբի մրցաշարային աղյուսակը

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Օլիմպիկ	2	1	1	0	5:2	3
2. Գլազգո	2	1	1	0	3:2	3
3. Բրյուգե	2	1	0	1	1:3	2
4. ԲԿՄԱ	2	0	0	2	0:2	0

2-րդ խումբ

«Էյնդհովեն» (Հոլանդիա) - «Միլան» (Իտալիա) 1:2 (Ռայկաարդ, Սիմոնե, Ռոմարիո)

«Գյոթեբորգ» (Շվեդիա) - «Պորտո» (Պորտուգալիա) 1:0

2-րդ խմբի մրցաշարային աղյուսակը

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Միլան	2	2	0	0	6:1	4
2. Գյոթեբորգ	2	1	0	1	1:4	2
3. Էյնդհովեն	2	0	1	1	3:4	1
4. Պորտո	2	0	1	1	2:3	1

Թենիս

Աղասին պարտվում է

Մյունխենում շարունակվող Մեծ սաղավարտի գավաթի խաղարկության հերթական փուլում անհաջողության մատնվեց Անդրե Աղասին, որը զիջեց Մայքլ Չանգին: Շտիխը (Գերմանիա) հաղթեց Էդբերգին (Շվեդիա): Սամփրասը (ԱՄՆ) առավելության հասավ շվեդացի մեկ այլ թենիսիստի՝ Նիկլաս Կուլտիի նկատմամբ:

Բաժինը վարում է ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Ազգ

«Ազգ» թերթի համակարգչային ծառայությունը կատարում է

Apple® Macintosh®

Համակարգիչների տեխնիկական ռեալյալ սպասարկում եւ ուսուցում, գովազդների, խորհրդանիշների, ֆիրմային նշանների, հրավիրատոմսերի, տարբեր տեսակի ազդագրերի եւ ընդհանրապես, համակարգչային ձեւավորման պաստառներ, գունավոր նկարների եւ ձեւավորումների գրունաբաժանում ժապավենի վրա 1200 եւ 2400 dpi խտությամբ: Դիմելով մեզ, դուք կարող եք ձեռք բերել հայերենի ավտոմատ տողադարձիչ:

Դրանք կկատարվեն ձեր երեւակայածից բարձր մակարդակով:

Հասցեն. Երեւան, Հանրապետության 47, «Ազգ» թերթ, ☎ 58-18-41, 56-28-63

Ռուսաստան

Կազակները պատրաստ են պաշտպանել երկրի սահմանները

Կազակները Մոսկվա են ժամանել, որպեսզի հայտարարեն իրենց մասին որպես «Ռուսաստանի սահմանները ու միասնականությունը պաշտպանելու ընդունակ» ուժի: Այդ մասին դեկտեմբերի 9-ին կայացած մամուլի ասուլիսում հայտարարեցին Ռուսաստանի կազակական ռազմական 12 ստորաբաժանումների ներկայացուցիչներ:

Ինչպես հայտարարվեց լրագրողներին, Ռուսաստանի իշխանությունների քննարկմանն են ներկայացվել Ռուսաստանի կազակների ռազմական խորհրդի առաջարկները, որպեսզի կազակական ստորաբաժանումներն անցնեն պետական ծառայության:

Կուբանի կազակության ատաման Իվան Ռիբոլկոնյայի խոսքերով, կազակությունը պատրաստ է անցնել նախագահի ուղիղ ենթակայության տակ, առաջին հերթին Ռուսաստանի հարավային սահմանների պաշտպանության համար: Դրանից բացի, Ռիբոլկոնյայի խոսքերով, ենթադրվում է Ռուսաստանի զորքերում կազակական ստորաբաժանումներ ունենալ:

Մամուլի ասուլիսի մասնակիցները մտահոգություն հայտնեցին հողի սեփականաշնորհման կապակցությամբ, հայտարարելով, որ «կազակական հողերն ընկնում են պատահական մարդկանց ձեռքը»: ■

Վրաստան

Մարդատար գնացքը հասավ Թբիլիսի

Ինչպես հայտնի է, օգոստոսի 14-ից բացակայում էր երկաթուղային հաղորդակցությունը Սուխումի եւ Թբիլիսիի միջեւ: Բացառություն էին կազմել միայն պատերազմի առաջին օրերին երթեւեկած էլեկտրագնացքները: Դեկտեմբերի 9-ի կեսօրին վերջին ամիսների ընթացքում առաջին անգամ Սուխումից Թբիլիսի մեկնեց մարդատար գնացք: Դա հնարավոր դարձավ երկաթուղայինների, զինվորականների եւ ռազմական ոստիկանության աշխատակիցների համատեղ աշխատանքի շնորհիվ: Ինչպես հայտնեցին Սուխումում Վրաստանի զինվորական հրամանատարության շտաբի մամուլի կենտրոնում, դեկտեմբերի 9-ի երեկոյան ժամը 18-ն անց 25 րոպեին հրդեհ է բռնկվել Սուխումի երկաթուղային կայարանի շենքի տանիքի վրա, տարածվելով շենքի այն մասում, որտեղ գտնվում է երկաթուղային ոստիկանության բաժանմունքը: Սկսել է այրվել երկաթուղային կայարանի գրեթե ամբողջ շենքը: Նախնական տվյալների համաձայն կան տուժածներ: Բռնկման պատճառը եղել է շենքի կտուրին ընկած արկը, որը Վերին Էշերայից արձակվել է 120 միլիմետրանոց ականանետերից: ■

Լուրեր Հուռ

Արգելք լիբերալ-դեմոկրատական կուսակցության վրա

Մոսկվայի քաղաքապետ Յուրի Լուժկովը արգելել է Վլադիմիր Ժիրինովսկու լիբերալ-դեմոկրատական կուսակցությանը դեկտեմբերի 10-ին, 16-ին եւ 23-ին նախատեսված պիկետներն անցկացնել ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի եւ Ֆրանսիայի դեսպանատների մոտ: Ժիրինովսկու մեկնաբանությամբ դա լինելու էր Իրաքի ժողովրդի պաշտպանությանն ուղղված քաղաքական ակցիա: Սկզբում քաղաքապետարանը փորձեց նրանց համոզել, որպեսզի բողոքի ցույցը դեսպանատների պատերի տակից տեղափոխեն Սովետսկայա հրապարակ, սակայն առաջարկը մերժվեց: Լուժկովի պիկետներն արգելելու հրամանը մասին հիմնված է Ռուսաստանի նախագահի համապատասխան հրամանագրի դրույթների վրա: Լիբերալ-դեմոկրատական կուսակցության ղեկավարությունը նախազգուշացվել է, որ պիկետներ անցկացվելու դեպքում նրանք քրեական պատասխանատվություն կկրեն:

Բելառուսի կառավարությունը հերքում է երեխաների վրա փորձեր կատարելու մասին լուրերը

Օրերս Բելառուսի մամուլում հրապարակումներ են հայտնվել այն մասին, իբր Չեռնոբիլի աղետից տուժած երեխաների վրա Արեւմուտքում փորձարկում են նոր դեղամիջոցներ: Մինսկում կայացած մամուլի ասուլիսում Բելառուսի Նախարարների խորհրդի գիտության եւ տեխնիկայի բաժնի վարիչ Վլադիմիր Մարչենկոն հայտարարել է, թե Բելառուսի կառավարությունը նման փաստեր չունի եւ երեխաներն ու նրանց ծնողները, ովքեր բուժվել են Արեւմտյան երկրներում, ոչ մի բողոք չունեն: Միեւնույն ժամանակ նա նշեց, որ Բելառուսի բնակիչների մեջ մեծ տարածում են գտել վահանաձեւ եւ ենթաստամոքսային գեղձերի հիվանդությունները, որոնց թվով Բելառուսը նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների մեջ գրավում է առաջին տեղը:

«Կամազ»-ի նախագահ Նիկոլայ Բեխ «20-րդ դարի մարդ»

Միջազգային աշխարհագրական կենտրոնը (Քեմբրիջ) «Կամազ» բաժնետիրական ընկերության նախագահ Նիկոլայ Բեխին շնորհել է «20-րդ դարի մարդ» կոչումը: Բեխն ընդգծել է, որ սա ոչ թե արեւմտյան ձեռնարկատիրական շրջանակների կողմից իր անձի, այլ նախկին ԽՍՀՄ-ում պետական ունեցվածքի սեփականաշնորհման գործում «Կամազ»-ի ներմուծած ավանդի գնահատականն է:

Անդրզինօկրուգն օգնում է Վրաստանին Սուխում օգնություն հասցնելու

Անդրզինօկրուգի հրամանատարությունը Սուխում մարդասիրական օգնություն հասցնելու համար Վրաստանին անհատույց ինքնաթիռ է հատկացրել: Այդ մասին «ԻՏ»-ին հայտնեցին Անդրզինօկրուգի լրատվական կենտրոնում: Ենթադրվում է, որ Մաօնեուլի օդանավակայանից այդպիսի թռիչքներ էլի կլինեն: ■

Բաքու

ԱԺՃ-Ի ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՆ ԱՎԱՐՏՎԵՑ

Բաքվում ավարտվել է Ադրբեջանի ժողովրդական ճակատի արտահերթ համագումարը: Օրակարգում եղել է երկու հիմնական հարց. հանրապետության հասարակական-քաղաքական իրադրության քննարկումը եւ ժողճակատի խնդիրները, ինչպես նաեւ ԱԺՃ-ի կանոնադրության փոփոխումը: Պատվիրակները քվեների մեծամասնությամբ հավանություն են տվել Աբուլֆազ Էլչիբեյի կողմից նախագահի եւ ԱԺՃ-ի նախագահի պարտականությունների համատեղմանը: ԱԺՃ-ի համագումարը բանաձեւ է ընդունել հանրապետության հասարակական-քաղաքական իրադրության մասին, որը գնահատվել է որպես ճգնաժամային: Բանաձեւում հանրապետության խորհրդարանին խնդրանք է հասցեագրվում լուծել Նախիջեւանի ինքնավարության սահմանադրությունը Ադրբեջանի հիմնական օրենքին համապատասխանեցնելու հարցը: Նշվել է, որ վերջին ժամանակներս Նախիջեւանում «դիտվում է անջատականության եւ համաժողովրդական ընտրությամբ ընտրված նախագահին հակադրվելու միտում»: Այդ կապակցությամբ ԱԺՃ-ն դիմել է նախագահին, խնդրելով «միջոցներ ձեռնարկել Նախիջեւանի ինքնավարությունում ստեղծված հակասահմանադրական կառույցների արգելման ուղղությամբ»: Համագումարում ելույթ ունեցած Ադրբեջանի պաշտպանության նախարար Ռահիմ Ղազիեւը հայտարարել է, որ բանակը պաշտպանում է Էլչիբեյի կուրսը: Ղազիեւը նաեւ կոչ է արել նախագահին բավարար լիազորություններ տալ հանրապետությունը ճգնաժամից դուրս բերելու համար, ինչպես նաեւ պահանջել է դադարեցնել բոլոր քաղաքական կուսակցությունների ու շարժումների գործունեությունը: Ադրբեջանի ներքին գործոց նախարար Իսկանդար Համիդովի ելույթում խիստ քննադատություն հնչեց Նախիջեւանի ղեկավարության հասցեին: Նա պահանջել է վերականգնել «Նախիջեւանի ինքնավարության ոտնահարված սահմանադրական նորմերը» եւ հրապարակել է, որ չի բացառում Նախիջեւանի նկատմամբ Ադրբեջանի կենտրոնական ղեկավարության վերահսկողության վերահաստատման համար ռազմական ուժի գործադրումը: Ընդդիմադիր ազգային անկախության կուսակցության (ԱԱԿ) ղեկավար Էթիբար Մամեդովը համագումարի միջանցքներում լրագրողներին հայտարարել է, որ համաժողովը չի համապատասխանում ներկա իրողություններին, եւ ժողճակատը այլեւս չի կարող իր գործունեությունը շարունակել որպես միասնական կազմակերպություն: «Ժողովրդական ճակատը պետք է ինքնալուծարվի, քանի որ այդ կազմակերպությունը չունի գործողությունների հստակ ծրագիր եւ անկարող է լուծել Ադրբեջանում ժողովրդավարական հասարակության կառուցման խնդիրը», հայտարարել է Մամեդովը: «Ջումհուրիյեթ» («Հանրապետություն») ընդդիմադիր կուսակցության ղեկավար Էմին Ահմեդովը HEFA-ի թղթակցին տված հարցազրույցում ընդգծել է, որ «Ժողճակատը անկարող է իրագործել ստեղծարար գաղափարները, քանի որ այդ կազմակերպությունն իր էությամբ հանդիսանում էր բողոքի շարժում կոմունիստական վարչակարգի դեմ: Իսկ ներկայումս ժողովրդի մեջ հասունանում է դժգոհություն ճակատի քաղաքականությունից, քանի որ նախագահ Էլչիբեյի նախընտրական կարգախոսներն այդպես էլ չկատարվեցին, իսկ ղեկավարությունը այժմ փորձում է ճնշել ճակատի ստորին օղակների նախաձեռնությունը»: ■

«Արամ Խաչատրյան» Ֆիլհարմոնիկ Համերգասրահի

3-ՐԴ ՀԱՄԵՐԳԱՇՐՋԱՆ

4485-4486 Հայոց Թվական

Համերգաշրջանի հովանավորն է Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը

Երեւանի սիմֆոնիկ նվագախումբ

«Հայաստանի եւ Սփյուռքի դիրիժորներ»

13 դեկտեմբեր

Վոլֆգանգ Ամադեուս Մոցարտ. Նախերգանք «Դոն Ժուան» օպերայից

Վոլֆգանգ Ամադեուս Մոցարտ. Կոնցերտ ֆլեյտայի եւ նվագախմբի համար (Գրիգոր Պողոսյան)

Յոզեֆ Հայդն. Սիմֆոնիա թիվ 103

Դիրիժոր՝ Գեւորգ Մուրադյան

Սկիզբը՝ ժամը 14-ին:

Տոմսերը վաճառվում են «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահի տոմսարկղում, ամեն օր, ժամը 11-18-ը:

Տաջիկստան

Դուշանբեում փոխհրաձգությունը շարունակվում է

Տաջիկստանի մայրաքաղաք Դուշանբեում եւ դրա շրջակայքում դեկտեմբերի 9-ին շարունակվում էին փոխհրաձգությունները, այդ թվում հրետանու կիրառմամբ, հաղորդում է Ռուսաստանի արտակարգ իրավիճակների պետական կոմիտեի մամուլի ծառայությունը: Քաղաքը գրոհող Կուլյաբի կազմավորումներին դիմակայելու համար Դուշանբեի բնակչությանը զենք է տրվում: Ռուսաստանյան 201-րդ դիվիզիայի ստորաբաժանումները շարունակում են պաշտպանել ռազմական եւ վարչատնտեսական կենսականորեն կարեւոր օբյեկտները: Թեժնեցից Դուշանբե է ուղարկվել պարենով եւ շինանյութերով լի գրահագնացք: ■

21-րդ դար

Տորսիոն հաշվիչ մեքենաներ

1992 թ. նոյեմբերի վերջին տեղի ունեցած իրազեկացման միջազգային համաժողովում անակնկալ էր Մոսկվայի վենչուրային տեխնոլոգիաների կենտրոնի տնօրեն Անատոլի Ակիմովի զեկույցը որակապես նոր, տորսիոն հաշվիչ մեքենաների ստեղծման հեռանկարների մասին, որոնք կտրուկ ավելացնում են հաշվիչ տեխնիկայի հնարավորությունները: Ակիմովն այդ հնարավորությունները ցուցադրեց ֆիզիկական վակուումում, դաշտային հաշվիչ մեքենաների վրա:

Ռուսաստանի խորհրդարանի արդյունաբերության եւ էներգետիկայի կոմիտեի փորձագետները նշում են, որ այդ մեքենաները կարող են 20 անգամ փոքր չափեր ունենալ, իսկ արագությամբ ներկայիս ԷՀՄ-ներին կգերազանցեն 30 անգամ: Այս հնարավորությունները տեսականորեն բխում են տորսիոն դաշտերի՝ ֆիզիկայի այն բնագավառի հատկություններից, որը դարասկզբից եղել է միայն «մաքուր» գիտության ոլորտ:

Այս գաղափարի հեղինակը գիտակցում է, որ տեսական հնարավորությունների ընբռնումից մինչեւ տորսիոն հաշվիչ մեքենաների ստեղծումն ընկած ուղին կպահանջի բազմաթիվ գիտական եւ տեխնիկական խնդիրների լուծում: Ռուսաստանում տորսիոն տեխնոլոգիաների բնագավառում դիտված իրական առաջընթացը թույլ է տալիս հուսալ, որ տեղեկագիտության տորսիոն միջոցներն իրողություն կդառնան մոտ ապագայում: Փորձագետներն ընդգծում են, որ տորսիոն տեխնոլոգիաներին նվիրված աշխատանքները երկրի էական ավանդը կդառնան 21-րդ դարի տեխնոլոգիաների ստեղծման գործում: ■

Առաջին անգամ աշխարհում

ԱՐՄԵՆՍԵՖ

«ԱՐՄԵՆՍԵՖ» ընկերությունն առաջարկում է պարբերականների անժամկետ բաժանորդագրություն Ձեր ներդրումներից ստացվող շահույթի հաշվին:

«ԱՐՄԵՆՍԵՖ» ընկերության հետ կնքած «Բաժանորդագրման պայմանագիր»-ը երաշխավորում է

- Ձեր ներդրած ամբողջ գումարի վերադարձ առաջին իսկ պահանջով,
- բաժանորդագրված պարբերականի ժամանակին եւ անխափան մատակարարում՝ քանի դեռ այն հրատարակվում է:

Միայն «ԱՐՄԵՆՍԵՖ» ընկերությունը հնարավորություն կտա ամեն օր տեսնել Ձեր ներդրումներից ստացվող շահույթը:

Մենք աշխատում ենք առանց հանգստյան օրերի, ժամը 10:00-ից մինչեւ 17:00:
Մեր հասցեն՝ «Երեբունի-2» հյուրանոց, 314 սենյակ:

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ՝
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635

Խմբագիր
ՀԱՄԼԷՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 581841

Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863

Apple® Macintosh®
համակարգչային շարուածք
«Ազգ» թերթի

Azg
armenian daily

Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635

47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Թերթի ձեւավորման եւ տառատեսակների հեղինակ ՊԱՎԵԼ ՂԱԼԼԱՔՅԱՆ

ՀՀ Նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Երեւան 23 Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Պատվեր 69149. Տպաքանակ 20.000. Պատվեր 1600 Ստորագրված է տպագրության 10.12.1992

digitised by A.R.A.R.@